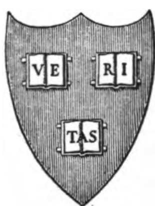
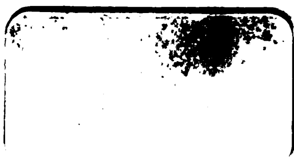

NEDERLAND'S PLICHTEN ALS NEUTRALE MOGENDHEID

DOOR

R. F. VAN HEECKEREN VAN WASSENAER

VE RI
TAS

NEDERLAND'S PLICHTEN ALS NEUTRALE MOGENDHEID

NEDERLAND'S PLICHTEN
ALS
NEUTRALE MOGENDHEID

PROEFSCHRIFT

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD VAN

Doctor in de Staatswetenschappen

AAN DE RIJKS-UNIVERSITEIT TE UTRECHT

NA MACHTIGING VAN DEN RECTOR-MAGNIFICUS

Dr. J. H. GALLÉE

Hoogleeraar in de Faculteit der Letteren en Wijsbegeerte

VOLGENS BESLUIT VAN DEN SENAAT DER UNIVERSITEIT

EN OP VOORDRACHT DER RECHTSGELEERDE FACULTEIT

TE VERDEDIGEN

op Donderdag den 9den Juli 1891, des namiddags te 1 uur

DOOR

RODOLPHE FREDERIK VAN HEECKEREN VAN WASSENAER

GEBOREN TE 'S-GRAVENHAGE

UTRECHT — J. L. BEIJERS — 1891

AAN

MR. W. G. BARON BRANTSEN VAN DE ZIJP

Bij het verlaten dezer Universiteit betuig ik den Hoogleeraren der Juridische Faculteit, wier onderwijs ik heb mogen genieten, mijn hartelijken dank.

In het bijzonder herdenk ik hierbij mijn Hooggeachten Promotor den Hoogleeraar Mr. J. de Louter. Zijne groote welwillendheid, leiding en vriendschappelijke belangstelling zullen door mij nooit worden vergeten.

HET BEGRIP VAN NEUTRALITEIT.

De neutraliteit is een rechtsinstituut, dat in de oudheid en in de middeleeuwen niet bekend was. De Grieken en Romeinen hadden daarvoor zelfs geen woord. Wanneer tusschen die volken der oudheid een oorlog uitbrak, dan schaarden de aangrenzende volken zich bij een der hoofdpartijen en verkeerden dan van dat oogenblik af eveneens in een oorlogstoestand.

Eerst Grotius begreep, dat wanneer er tusschen twee staten oorlog gevoerd werd, de daaraan grenzende staten, die niet deelnamen aan den oorlog, in een bijzonderen rechtstoestand verkeerden tegenover de oorlogvoerenden; hij noemde hen „medii". In zijn werk „de jure belli ac pacis" schreef hij boven het hoofdstuk, dat over de neutralen handelt: „De his qui in bello sunt medii" [1]). Na Grotius heeft Bijnkershoek getracht die „medii" duidelijker te omschrijven. Hij geeft hun den naam „non hostes" en beschouwt als zoodanig „qui neutrarum partium sunt, nec ex foedere his illisve quidquam debent; — si quidquam debeant foederati sunt non simpliciter amici" [2]), voegt hij er bij.

---

[1]) Grotius. De jure belli ac pacis. Lib. III cap. 17.

[2]) Bijnkershoek. Quaestiones juris publici. Lib I cap. 9.

Bijna allen, die sedert over volkenrecht schreven, hebben getracht eene definitie van neutraliteit te vinden. Allen nemen als hoofdvereischte aan het niet deelnemen aan den oorlog. Sommigen, Phillimore bv., meenen daarenboven als vereischte te moeten stellen, dat de neutrale staat een volkomen onpartijdigheid in acht neemt tegenover de oorlogvoerende partijen, terwijl anderen daarentegen van oordeel zijn, dat de neutraliteit niet verbiedt, dat een staat zekere verplichtingen nakomt, die hij jegens den thans oorlogvoerenden staat vóór het uitbreken van den oorlog op zich genomen heeft.

Het vereischte van onpartijdigheid vinden wij, gelijk gezegd, door Phillimore [1]) aangenomen. Hij beschouwt de neutraliteit onbestaanbaar, wanneer het niet deelnemen aan den oorlog niet samen gaat met een onpartijdige gedragslijn tegenover beide oorlogvoerenden.

Ook Vattel [2]) verlangt die onpartijdigheid jegens beide partijen; hij zegt, dat neutraliteit behalve het niet deelnemen aan den oorlog en de voortzetting der vriendschappelijke betrekkingen met beide oorlogvoerende partijen ook eischt, dat de legers van de eene partij niet ten koste van de andere worden bevoordeeld.

Eveneens zegt Hubner [3]), dat neutraliteit bestaat in het aannemen van eene negatieve houding met betrekking tot den oorlog, en in het inachtnemen eener volkomen onpar-

---

[1]) Phillimore. Commentaries upon international law. dl. III § 139. 2 Ed. London 1873.

[2]) Vattel. Droit des gens ou principes de la loi naturelle appliqués à la conduite des nations et des souverains. dl. II bldz. 34. Leide 1758.

[3]) De la saisie des bâtiments neutres.

tijdigheid tegenover de strijdenden, voor zoover die onpartijdigheid betrekking heeft op den oorlog en op de directe middelen om hem te voeren.

Martens [1]) daarentegen stelt den eisch van onpartijdigheid niet. Hij ziet neutraliteit eenvoudig in de niet-deelneming aan den oorlog, wat niet wegneemt, dat naar zijne meening een neutrale staat volkomen gerechtigd is met ieder der oorlogvoerende partijen zijne vriendschappelijke betrekkingen voort te zetten, tenzij die staat gebonden is, aan den oorlog tusschen de twee oorlogvoerende staten deel te nemen, uithoofde van een tusschen hem en een der oorlogvoerende partijen bestaande unie of gesloten tractaat, of als lid van een geheelen statenbond.

In gelijken geest spreekt Gessner, [2]) die een staat neutraal noemt, welke geen deel neemt aan den oorlog en zich onthoudt van alles wat ten voordeele van één der oorlogvoerenden kan strekken, maar er bijvoegt, dat die onthouding niet uitsluit de voortzetting van reeds vroeger bestaande vriendschaps- of handelsbetrekkingen.

Hautefeuille [3]) is ook van deze meening. Een neutrale staat is volgens hem de staat, die, gebruik makende van zijne natuurlijke vrijheid en onafhankelijkheid, in vrede blijft als anderen oorlog voeren, en met de oorlogvoerende partijen de vriendschappelijke betrekkingen onderhoudt, welke reeds vóór het uitbreken van den oorlog bestonden.

---

[1]) Fr. von Martens. Völkerrecht, dl. II, bldz. 549. Berlin 1886.

[2]) Gessner. Le droit des neutres sur mer, bldz. 22. Berlin 1865.

[3]) Hautefeuille. Des droits et des devoirs des nations neutres en temps de guerre maritime 2. Ed. dl. I bldz. 196. Paris 1858.

Bluntschli [1]) zegt, dat neutraliteit bestaat in niet deel nemen aan den oorlog tusschen derden en in het handhaven van den vrede op eigen territoor. Neutrale staten zijn volgens hem die staten welke geen oorlogspartijen zijn en niet deelnemen aan militaire bewegingen ten voordeele van de eene of ten nadeele van de andere partij.

Woolsey [2]) eindelijk beschouwt een staat neutraal, die vriendschappelijke betrekkingen onderhoudt met beide oorlogvoerende partijen, of die zich gedurende den oorlog noch bij de eene noch bij de andere partij schaart.

Naar onze bescheiden meening zoude men de neutraliteit kunnen definieeren als: *de toestand waarin zich een staat bevindt, die niet deelneemt aan den oorlog tusschen twee of meer andere staten* [3]).

Wat anderen bovendien in hunne omschrijving opnemen, kan naar het ons voorkomt worden aangemerkt als een noodzakelijk gevolg van de *niet-deelneming* aan den oorlog en behoeft dus in de omschrijving niet te worden opgenomen.

Op de niet-deelneming komt alles aan, en daarop alleen. Al is dus een staat door alliantie gebonden om aan den strijd deel te nemen, blijft hij desniettemin neutraal zoolang hij zich *feitelijk* van deelneming onthoudt. De hierboven aangehaalde woorden van Bijnkershoek, „non hostes sunt qui neutrarum partium sunt, nec ex foedere his illisve quidquam debent", geven dus de tegenwoordige rechtsover-

---

[1]) Bluntschli. Das moderne Völkerrecht der civilisirten Staten, § 742. Nördlingen 1868.

[2]) Woolsey. Introduction to the study of international law, § 155. London 1875.

[3]) Calvo. Le droit international, § 2493. 4 Ed. Paris, Berlin 1888.

tuiging niet weer. Het zoude toch niet aangaan, dat een staat een anderen staat bestreed, alleen op grond dat deze met zijn vijand een verbond gesloten had. Het is zelfs wel gebeurd, dat de staat die de alliantie had aangegaan niet alleen neutraal bleef, maar zich later aansloot bij de tegenpartij. Zoo deed zich in 1780 het geval voor, dat Nederland door tractaten verbonden was om Engeland te steunen tegen de opgestane Engelsche koloniën en Frankrijk; Nederland onttrok zich echter daaraan. Engeland verklaarde ons toen den oorlog en Frankrijk, dat ons eerst als neutraal was blijven beschouwen, werd later zelf onze bondgenoot.

Bovendien schijnt het niet overbodig hier op te merken, dat een staat, die met een anderen staat een alliantie of garantie-tractaat gesloten heeft, niet altijd gebonden zal zijn bij het uitbreken van een oorlog, waarin zijn bondgenoot partij is, handelend op te treden. Het zal hier aankomen op het casus foederis, op de vraag of het geval aanwezig is, dat men bij het sluiten van dat tractaat op 't oog heeft gehad.

Het geval is dus zeer denkbaar, dat een staat welke een alliantie- of garantie-verdrag heeft gesloten, aan den oorlog van zijn medecontractant geen deel neemt en toch zijne verplichtingen niet schendt. Intusschen zal overeenkomstig hetgeen hier boven is gezegd zoodanige staat neutraal zijn, ook al worden er wél verplichtingen geschonden. Wheaton en Vattel gaan zelfs zoover van te beweren, dat een staat neutraal kan blijven wanneer hij verplichtingen jegens een oorlogvoerende partij nakomt, waartoe hij zich wel is waar vóór het uitbreken van den oorlog verbonden had, maar welke niettemin die partij boven de andere bevoordeelen.

Bello en Calvo zijn echter van oordeel, dat de neutraliteit hierdoor wordt geschonden. [1])

Zeer ten onrechte beschouwde men vroeger de neutraliteit als onpartijdigheid, d. i. gelijke houding jegens beide oorlogvoerenden. Het woord neutraliteit komt van neuter, niet van uterque. Neutraliteit is dus *onthouding*. Zoodra men zijne welwillendheid echter aan beide partijen gelijkelijk betoont door iets te doen, heeft men de neutraliteit laten varen. Er kan dan geen sprake meer zijn van „nietdeelneming" in dien absoluten zin, waarin dat woord hier wordt bedoeld. Zoo dus neutraliteit en onpartijdigheid geen woorden zijn van gelijke beteekenis, evenmin mag de neutraliteit gezegd worden te bestaan in het niet deelnemen aan den krijg gepaard met onpartijdigheid, zooals Phillimore doet; immers het spreekt van zelf, dat een staat, die aan den oorlog niet deelneemt, geen partij kiest.

Zooals de neutraliteit door ons is omschreven, kan zij alleen ten opzichte van staten voorkomen. Toch hoort men ook wel spreken van de neutraliteit van een grondgebied en van de neutraliteit van zeeën, kanalen en wateren. Het behoeft geen betoog dat het woord alsdan in een anderen zin wordt gebezigd en niet beteekenen kan „de niet-deelneming aan den oorlog." Verkieselijk ware het wellicht in die gevallen te spreken van *onzijdigheid.* Die onzijdigheid beteekent dan voor de betrokken territoren, kanalen of zeeën, dat deze nimmer kunnen gemaakt worden tot het tooneel van den strijd en tegen alle vijandelijke aanvallen gevrijwaard zijn; het

[1]) Calvo. Le droit international, § 2631.

beteekent dat één der gevolgen uit neutraliteit, inhaerent wordt verklaard aan een bepaald grondgebied. Een dergelijke bijzondere toestand ontstaat door contract; hij is het gevolg van internationale verdragen: dat zijn verdragen tusschen twee of meer souvereine staten. Het doel, dat men beoogt en dat bij onzijdigverklaring van zeeën hetzelfde is, wordt door de meeste schrijvers aangegeven als zijnde: beperking van mogelijkheid, en van aanleiding tot, alsmede localiseering van den oorlog.

In 1815 werd bij het tractaat van Weenen, Zwitserland neutraal verklaard. Eenige maanden later, 20 November 1815, werd die neutraliteit blijvend gewaarborgd door de groote mogendheden. Die eeuwigdurende neutraliteit van Zwitserland, dat de machtige staten: Frankrijk, Oostenrijk en Duitschland van elkaar scheidt, is voor den vrede van Europa van groot gewicht. (Thiers zeide eens in zijn Geschiedenis van het consulaat en het keizerrijk dl. 1, boek 3: „Ware Zwitserland niet een vaste burcht der neutraliteit, dan zoude het 't hoofdslagveld van Europa zijn.")

De eeuwigdurende neutraliteit van België berust op art. 7 van het tractaat van Londen van 15 November 1835.

Ook de Republiek Krakau is door art. 6 van de Weener Congres-akte eeuwigdurend neutraal verklaard.

In de geschiedenis der laatste jaren vinden wij nog een voorbeeld van neutraalverklaring van een staat, n.l. van den Congo-Staat op het congres te Berlijn, van 20 Februari 1885. Dat geschiedde ten einde de overeengekomen handelsvrijheid te verzekeren en het Congogebied zooveel mogelijk te houden buiten de geschillen, welke tusschen de staten, die daarover het protectoraat uitoefenen, onderling of met

andere machten rijzen. Intusschen is men niet zoover gegaan met het Congogebied als bv. met Luxemburg, dat tot een eeuwigdurende neutraliteit is verplicht geworden.

Eindelijk nog kan een *gedeelte* van een staatsgebied neutraal verklaard worden. Het localiseeren van den oorlog beperkt de ellende van den oorlog en is daarom zeer aan te bevelen.

Zulks is niet altijd het gevolg van een formeel gesloten verdrag, doch vloeit soms voort uit omstandigheden in den oorlog en berust dan op een stilzwijgende overeenstemming der partijen.

Reeds vóór 1815 vinden wij voorbeelden van dergelijke onzijdigverklaring *gedurende* den oorlog; men denke aan de onzijdigverklaring in den 7jarigen oorlog van enkele badplaatsen in Boheme, waar vele zieken en gewonden ter verpleging waren opgenomen.

Een voorbeeld van de onzijdigverklaring van eene zee vinden wij in art. 11 van het Parijsche vredesverdrag, van 13 Maart 1856, hetwelk luidt:

„De Zwarte zee is geneutraliseerd; geopend voor de handelsschepen van alle volken, zijn hare wateren en havens volkomen en voortdurend ontzegd aan de oorlogsschepen zoowel harer kuststaten als van iedere andere mogendheid enz." [1]).

Bij onzijdigverklaring van een kanaal zoude het doel een ander zijn; n. l. om er voor te waken, dat een internationaal werk, zooals bv. het kanaal van Suez, waarvan het tot stand komen zooveel arbeid gevorderd heeft en aan

[1]) Den Beer Poortugael. Oorlogsrecht, § 256. Breda 1882.

welks uitvoering zoovele millioenen zijn ten koste gelegd, niet in een oogenblik van nood en vrees door een oorlogspartij zoude worden vernield, om dien weg voor zijn tegenpartij onbruikbaar te maken. Het „Institut de Droit International" bracht dikwijls de quaestie van de internationale bescherming van het Suez-kanaal ter sprake. Het duurde echter lang voordat men het hierover eens was, totdat eindelijk, den 29 October 1888, te Constantinopel een conventie tot stand kwam, onderteekend door de afgevaardigden van tien Europeesche regeeringen, waarbij in Art. 1 bepaald werd: „Le canal maritime de Suez sera toujours libre et ouvert, en temps de guerre comme en temps de paix, à tout navire de commerce ou de guerre sans distinction de pavillon." [1])

Ten opzichte van de beambten, de werken en inrichtingen der Donau-Commissie, die bestaat uit de vertegenwoordigers der groote mogendheden en van Rumenië, is ook zoodanige onzijdigheid uitgesproken, bij art. 21 van de Scheepvaartsakte voor de Donaumonden van 2 November 1865 en bij art. 7 van het verdrag van Londen, 13 Maart 1871. [2])

Waar wij in het vervolg over *neutraliteit* handelen, bedoelen wij de neutraliteit van staten. Indien wij van neutraliteit spreken, bedoelen wij het souverein recht van „niet-deelnemen aan den oorlog", en hiervan kan alleen sprake zijn bij staten.

Er is een *verplichte* en een *vrijwillige* neutraliteit.

---

[1]) Revue de droit international no. 6, 1888.

[2]) Zie verder hierover Heilborn. Rechte und Pflichten der neu tralen Staaten, bldz. 77. Berlin 1888.

In 't algemeen is iedere staat bevoegd om, wanneer een oorlog tusschen andere staten uitbreekt, daaraan deel te nemen, of wel, zich buiten den strijd te houden. Intusschen kan het zijn, dat de staat zich door tractaten tot deelneming heeft verbonden; men denke hier aan het geval, dat een staat lid is van een statenbond of bondsstaat, of dat hij met een of meer staten een *of*- of *de*fensief verbond gesloten heeft. Hetzelfde geldt ook, wanneer een staat deel uitmaakt van een reëele unie.

Bij een personeele unie daarentegen bestaat de verplichting om aan een oorlog van den anderen staat deel te nemen, niet.

In alle andere dan de bovengenoemde gevallen, bestaat er dus, wat men zoude kunnen noemen een recht op neutraliteit. Soms heeft de staat, echter bij tractaat, de verplichting op zich genomen van neutraal te blijven; in dat geval spreekt men van een verplichte neutraliteit, in tegenstelling van de vrijwillige neutraliteit, d. i. de neutraliteit van een staat, die aan den oorlog niet deelneemt, ofschoon geen tractaat tot zoodanige onthouding dwingt.

Wanneer neutraliteit wordt opgevat als niet-deelneming aan den oorlog, dan spreekt het van zelf, dat een staat alléén tot neutraliteit, d. w. z. tot niet-deelneming aan eventueele oorlogen *verplicht* kan zijn, wanneer hij zichzelf daartoe verbonden heeft, of met andere woorden, wanneer hij zelf partij was bij het tractaat, dat de verplichte neutraliteit in het leven riep. Over een souverein recht van een souvereinen staat, in casu het recht van oorlogvoeren, kan toch door andere staten niet beschikt worden.

Zoo hebben Zwitserland en België met andere staten

tractaten gesloten, waarbij zij zich verbonden ten eeuwigen dage neutraal te blijven. De neutraliteit werd door de mogendheden als voorwaarde gesteld voor de erkenning van België's onafhankelijkheid. De ligging van België verklaart dezen eisch der mogendheden. Frankrijk en Duitschland worden nu gedeeltelijk door het neutrale gebied van België van elkaar gescheiden en hierdoor verminderen de gevallen van oneenigheid en verschil, die veelal tusschen machtige rijken aan hunne grenzen rijzen. Met betrekking tot Duitschland en Frankrijk dus, neemt België dezelfde stelling in als Zwitserland met betrekking tot Frankrijk en Italië, Oostenrijk en Duitschland.

De meeste schrijvers intusschen beperken het begrip van verplichte neutraliteit niet tot de gevallen, waarin de staat, die neutraal verklaard wordt, zelf daartoe meewerkt door onderteekening van het tractaat. Neumann [1]) bv. en Den Beer Poortugael [2]) noemen als voorbeelden van verplichte neutraliteit, behalve België en Zwitserland, ook Luxemburg en de eerste ook nog de Ionische eilanden, hoewel het tractaat van 11 Mei 1867 door Luxemburg niet mede onderteekend is, [3]) en bij de Ionische eilanden, die deel uitmaken

---

[1]) Neumann. Grundriss des heutigen Europäischen Völkerrechts, § 50. Wien 1885.

[2]) Den Beer Poortugael. Oorlogsrecht, § 253.

[3]) Het verdrag van 11 Mei 1867, waarbij Luxemburg werd neutraal verklaard, was geteekend door Frankrijk, Nederland, Engeland, Italië, Pruisen en Oostenrijk. Ofschoon België vertegenwoordigd was, heeft het als neutrale mogendheid het tractaat niet onderteekend. Vóór 1867 had Luxemburg deel uitgemaakt van den Noord-Duitschen Bond. Zie Calvo. Le droit international, § 2606.

van den Griekschen staat, van „niet-deelneming aan den oorlog" natuurlijk geen sprake zijn kan.

De staat nu, die in zulk een toestand van verplichte neutraliteit verkeert, verliest daardoor eenigermate zijn vrijheid van handelen, daar hij zich tegenover de staten, die het tractaat mede onderteekend hebben, verplicht heeft, afstand te doen van zijn souverein recht van oorlogvoeren; doch daarentegen komt in de desbetreffende tractaten meest eene bepaling voor, waarbij zijne neutraliteit door dezen wordt gewaarborgd.

Ofschoon dien neutralen staat ook verplichtingen kunnen worden opgelegd, als het handhaven zijner neutraliteit met kracht van wapenen, is die waarborg zijner neutraliteit voor iederen kleinen staat van groote waarde; hij behoeft zich dan niet bevreesd te maken in een mogelijken oorlog te zullen worden meegesleept.

De in dien toestand van verplichte neutraliteit verkeerende staat mag nu alléén de wapenen opvatten om zijn neutraliteit te verdedigen. Hij moet zich onthouden van het sluiten van verdragen, die hem in tijd van oorlog in het nakomen zijner neutraliteitsplichten zouden hinderen. Of hij een defensief verbond tot bewaring zijner neutraliteit mag sluiten met een anderen neutralen staat is twijfelachtig. Bluntschli meent van wel. [1])

De *vrijwillige* neutraliteit is de neutraliteit van een staat, die niet door een tractaat gebonden is neutraal te blijven. Zoodanige staat is dan geheel vrij elk oogenblik zich in den

---

[1]) Bluntschli. Staatswörterbuch, dl. VII, bldz. 254. Stuttgart—Leipzig 1862.

strijd te mengen. Men moet hier echter niet uit afleiden, dat de staat, die zich verplicht heeft tot neutraliteit, daardoor afstand gedaan heeft van het recht van oorlog voeren. Ieder neutrale staat, hetzij hij verkeert in een toestand van verplichte of van vrijwillige neutraliteit, heeft het recht en is zelfs verplicht hem te bestrijden, die inbreuk maakt op zijn neutraliteit; hij moet de onschendbaarheid van zijn grondgebied handhaven. Elk oogenblik kan hij dus oorlogspartij worden. Zoodra de stoornis voorbij is, keert hij echter terug tot zijn oorspronkelijken toestand van neutraliteit.

De verplichtingen zijn in geval van verplichte en van vrijwillige neutraliteit volkomen dezelfde; immers neutraliteit is een eenvoudig en negatief begrip. Men kan slechts òf oorlogspartij of neutraal zijn.

Om die reden moet het ook worden afgekeurd, dat vele schrijvers toch allerlei onderscheidingen maken van neutraliteit.

In de eerste plaats onderscheidt men een *volstrekte* en een *afwachtende* neutraliteit (neutralité absolue ou provisoire), dan nog eene *gewapende* en eene *beschermde* neutraliteit (neutralité armée et protégée).

Volstrekte neutraliteit noemt men de neutraliteit van een staat, die het vaste voornemen heeft opgevat, zich geheel buiten den strijd te houden, d. i. streng neutraal te blijven, tenzij zijne neutraliteit niet mocht geëerbiedigd worden. In 1870 heeft Nederland zoodanige houding aangenomen; zij is zeker de meest gewenschte en aanbevelenswaardige voor kleine staten, die verstandig handelen door zich alleen met hunne eigen zaken te bemoeien. Anders is het bij groote

staten, die uit den aard der zaak buiten hun nationale belangen, veelal internationale belangen hebben, waarvoor zij genoodzaakt zouden kunnen worden op te komen en die te verdedigen. Onder volstrekte neutraliteit verstaat men dus *de* neutraliteit, de eenige, die het volkenrecht kent.

De *afwachtende* neutraliteit noemt men de neutraliteit van zulk een staat, die verklaart niet aan den strijd te zullen deelnemen, tenzij zijne belangen zulks mochten noodzakelijk maken. Hij behoudt zich dus het recht voor om aan den strijd deel te nemen, zoodra zijn belang dit vordert. In 1870 volgden Rusland en Oostenrijk de hier aangegeven gedragslijn. Eigenlijk is iedere neutraliteit een afwachtende. Wij zagen toch reeds, dat de staat alleen zoolang neutraal blijft, als hij voor zich wenschelijk acht.

De *beschermde* neutraliteit is de neutraliteit van een staat, die verklaard heeft volstrekt neutraal te zullen blijven, maar tevens heeft gezorgd voor voldoende middelen, om zijn neutraliteit met de wapenen te kunnen handhaven. De neutraliteit van Nederland in 1870 was dan ook een volstrekte *en* beschermde; de meeste staten van Europa verkeerden toen in een toestand van beschermde neutraliteit. De wapening vloeit niet voort uit een gevoel van vrees, dat de neutraliteit niet zal worden erkend, doch geschiedt om de plichten na te kunnen komen, die op een neutralen staat rusten; en daar ieder neutrale staat er voor zorgen moet zijne neutraliteitsplichten na te komen, kan men gerust zeggen, dat iedere neutraliteit een beschermde neutraliteit is.

Van *gewapende* neutraliteit spreekt men, als een staat zich geheel gewapend heeft om, zoo noodig, aan den strijd

te kunnen deelnemen; het is de gewapende toestand van een staat, die de afwachtende neutraliteit aangenomen heeft. [1]) Ook hier kan er geen sprake zijn van een verschillende soort van neutraliteit, daar de staat die neutraal is, altijd volkomen bevoegd is zich te wapenen om desverkiezende aan den oorlog deel te nemen.

De gewapende neutraliteit kan zijn met of zonder provocatie. *Met* provocatie, wanneer een der oorlogvoerende partijen door den neutralen staat met oorlog wordt bedreigd; b.v. wegens handelingen door hem gepleegd in strijd met de beginselen van het volkenrecht.

Zonder provocatie is de gewapende neutraliteit, wanneer de neutrale staat geen bedreiging doet hooren en een algemeene wapening den schijn niet heeft van een aanvallende beweging. [2])

---

[1]) Zoo ontstond de gewapende neutraliteit van 1780 en de tweede gewapende neutraliteit van 1800. Op initiatief van Rusland vereenigden de onzijdige mogendheden zich in die jaren om Engeland te beoorlogen, indien het voortging de volkenrechtelijke regels omtrent hunne rechten ter zee te schenden. Engeland hield zich in 1780 bv. niet aan het beginsel, dat de neutrale vlag de vijandelijke lading dekt.

[2]) Oostenrijk nam zoodanige neutraliteit aan in 1870. Graaf Andrassy, president minister, verklaarde den 28 Juli in de zitting van het Huis van Afgevaardigden van den Hongaarschen Landdag:

„dat de regeering de belangen der monarchie niet in het oog zoude houden, indien zij onder de omstandigheden, waarin men zich bevond, aan de neutraliteit zoodanigen vorm gaf, waardoor aan eenige mogendheden grond werd gegeven, daarin eene provocatie te zien. Maar aan den anderen kant zoude de regeering even weinig aan haar plicht voldoen, indien zij, uitgaande van het standpunt, dat hare verdedigingsmaatregelen de gevoeligheid van geen der mogend-

Bluntschli noemt gewapende neutraliteit, wat door ons beschermde neutraliteit is genoemd. [1])

Men onderscheidt soms nog *volledige* en *onvolledige* neutraliteit [2]). Men spreekt van onvolledige neutraliteit, wanneer door een staat, alvorens de oorlog te voorzien was, bij tractaat beperkte hulp en ondersteuning of zeker voorrecht bv. doortocht van troepen zijn toegezegd. Het spreekt van zelf, dat het zeer twijfelachtig is, of in zoodanig geval de neutraliteit wel zal worden erkend [3]). Zoo maakte vóór 1867 Limburg deel uit van den Duitschen Bond en was als zoodanig verplicht een jaarlijksch contingent troepen te leveren aan dien Bond. Ware de Duitsche Bond in een oorlog gewikkeld, dan zoude Nederland indirect als partij deelgenomen hebben aan dien oorlog, hetgeen onze neutraliteit in gevaar zoude hebben kunnen brengen.

Die onvolledige neutraliteit kan ook zijn oorsprong vinden in het onpartijdig toestaan aan beide oorlogvoerende partijen van zekere concessies.

Iedere souvereine staat, die niet tot neutraliteit verplicht is, heeft natuurlijk het recht te beslissen of en hoe lang hij neutraal blijven wil. Zoolang hij de plichten der neutraliteit vervult, heeft hij ook recht op eerbiediging. Het is

---

heden mogen opwekken, de mogelijke voorvallen des oorlogs werkeloos en ongewapend wenschte af te wachten."

Zie Den Beer Poortugael. Oorlogsrecht, § 254 en Staatscourant 1870 no. 180.

[1]) Bluntschli. Staatswörterbuch, dl. VII, blz. 253.

[2]) B.v. Calvo. Le droit international, § 2593, § 2594.

[3]) Bluntschli. Das moderne Völkerrecht, § 759. Calvo. Le droit. international, § 2631.

geen vereischte, dat een staat, die neutraal wenscht te blijven, daarvan een verklaring aflegt. Intusschen zal, zoo een der oorlogvoerende partijen het vordert, een verklaring omtrent de gedragslijn, die de staat zich voorstelt te volgen, niet achterwege kunnen blijven. Tegenwoordig leggen de staten gewoonlijk uit eigen beweging soortgelijke verklaring af [1]). Daarbij wordt dan o. a. aangeduid, welke handelingen aan alle oorlogvoerenden zullen worden toegestaan. En ook de oorlogvoerende partijen zullen bij het uitbreken van een oorlog gewoonlijk aan de neutrale staten te kennen geven, welke vrijheden hun zullen worden voorbehouden en onder welke voorwaarden zij deze zullen genieten. Beiden, zoowel de oorlogvoerende als de neutrale staat, zullen daardoor met zekerheid weten, hoever hunne rechten en verplichtingen zich uitstrekken. De neutrale staat kan van zijn kant de uitdrukkelijke erkenning zijner neutraliteit eischen.

---

[1]) Zie verklaring van Nederland in 1870, Hoofdst. III. bldz. 77.

DE PLICHTEN DER NEUTRALE STATEN.

De eerste plicht der neutrale staten is, een volkomen onpartijdigheid tegenover de oorlogvoerende partijen in acht te nemen. Wij bedoelen hiermede, dat zij zich moeten onthouden van iedere handeling, die zoude kunnen strekken ten voordeele van de eene en ten nadeele van de andere partij. Bijnkershoek zegt, dat het de plicht is der neutralen, zich niet in den oorlog te mengen en ten opzichte van beide oorlogvoerende partijen een zelfde gedragslijn te volgen, d. w. z. voor zoover het op den oorlog betrekking heeft, de eene partij niet ten koste van de andere te bevoordeelen. Een neutrale staat heeft zich over het rechtvaardige van den oorlog niet te bekommeren. Het recht komt hem niet toe te beoordeelen, wie van de twee oorlogvoerende partijen gelijk of ongelijk heeft. Hij mag alzoo aan de eene niet meer toestaan of weigeren dan aan de andere, al naarmate de eene of de andere naar zijn oordeel meer in haar recht is.

De neutraliteit brengt nu zekere plichten mee. Deze zijn tweeledig.

Ten eerste rust op den neutralen staat een *negatieve* plicht,

d. i. de plicht om zich te onthouden van alle rechtstreeksche of zijdelingsche deelneming aan, of inmenging in den oorlog.

Ten tweede rust op hem een *positieve* plicht, n.l. de plicht om te verhinderen dat, hetzij oorlogspartijen of hare onderdanen, hetzij eigen onderdanen de neutraliteit schenden of in gevaar brengen.

Wij zullen die plichten eenigszins uitvoeriger behandelen. Het spreekt echter van zelf, dat een afzonderlijke vermelding van elk geval, dat zich zoude kunnen voordoen, onmogelijk is. De algemeene regel bij de beoordeeling der vraag, of de onzijdige staat deze of gene daad mag verrichten of toelaten, moet natuurlijk altijd deze zijn: is de daad al of niet in harmonie met de absolute onthouding aan den strijd, waarin het wezen van de neutraliteit ligt.

Ad. 1um. De plicht van onthouding van den neutralen staat omvat:

a. Onthouding van alle *rechtstreeksche* ondersteuning, zooals het ter beschikking stellen van troepen en het verkoopen van oorlogsschepen, wapenen en andere oorlogsbenoodigdheden aan de oorlogvoerende partijen. Ook mag de neutrale staat aan geen der oorlogvoerenden hulp verleenen door hen met geld bij te staan. Elke verstrekking van een der genoemde zaken strijdt lijnrecht met het begrip van „niet deelneming aan den strijd."

In strijd hiermede handelden vroeger Zwitserland en enkele Duitsche staten door huurtroepen te leveren aan beide oorlogvoerende partijen, meenende, door aldus onpartijdig te handelen, de neutraliteit in acht te nemen. Een dergelijke levering van troepen berustte zelfs dikwijls op verdragen (capitulatiën). Aan dit gebruik is, voorzoover het Zwitserland

betreft, voor goed een eind gemaakt door de Bondsregeling van 1848.

b. Onthouding van alle *zijdelingsche* ondersteuning of deelneming. Zelfs niet indirect mag de neutrale staat den oorlogvoerenden staat steunen, voorzoover dat zoude kunnen strekken ten voordeele van de krijgsverrichtingen. Wij hebben hier b. v. het oog op het verleenen van transport van staatswege aan legers en vloten van oorlogspartijen, en het verleenen van rijksdiensten, zooals loodsdiensten. De jure constituendo is dit ook van toepassing op de rijkstelegraafdiensten. Calvo meent, dat de neutraliteit van een staat niet wordt geschonden, wanneer officieren eener oorlogvoerende partij gebruik maken van post en telegraaf op het neutrale gebied, om door brieven of cijfertelegrammen oorlogsberichten over te zenden, en zich in verbinding te stellen met andere officieren hunner partij, van wie zij door den vijand zijn afgesneden [1]). Zelfs zoude een courier met dienstberichten van den spoorweg op het neutrale gebied mogen gebruik maken, om het gevaar te ontwijken van door den vijand te worden aangehouden. Calvo meent ook, dat de neutrale staat ongehinderd niet gecijferde oorlogstelegrammen van een oorlogvoerende partij kan doen verzenden, daar de ambtenaar door zijn ambtseed gebonden is, over het bericht het stilzwijgen te bewaren.

Den Beer Poortugael is ten opzichte van de rijkstelegraaf van een ander gevoelen [2]). Terecht merkt hij op, dat, daar rijkstelegrafen staatseigendom zijn en de beambten dus staats-

---

[1]) Calvo. Le droit international. § 2640.
Den Beer Poortugael. Oorlogsrecht. § 275.

ambtenaren, deze zich moeten onthouden berichten over te seinen, die een oorlogspartij kunnen begunstigen.

Bij de beoordeeling van de vraag, of er zijdelingsche ondersteuning kan worden aangenomen, komt het er meer bepaald op aan of er feitelijke ondersteuning is tot krijgsoogmerken [1]). Ondersteuning in het verplegen van verwonden wordt b. v. door den plicht van onthouding niet uitgesloten. Met goedvinden zelfs van het Duitsche legerbestuur heeft Zwitserland in 1870 tijdens het bombardement van Straatsburg aan vele burgers van die stad een schuilplaats verleend.

c. Onthouding van het verleenen van *moreelen* steun aan een der oorlogvoerende partijen, bv. door openlijk sympathie voor die partij uit te spreken in de staatscourant. Door in het openbaar sympathie of antipathie aan den dag te leggen zoude de bedoeling om neutraal te blijven verdacht kunnen worden. De neutrale staten hebben slechts het recht langs diplomatieken weg de daden der oorlogspartijen te bespreken en dan nog wel alleen, wanneer beide partijen als 't ware die daden bij hen hebben ter sprake gebracht. Iets anders geldt voor particuliere uitingen van sympathie. Over het recht der bijzondere personen later.

Ad. 2um. Met betrekking tot den plicht om te verhinderen dat onderdanen of vreemdelingen handelingen verrichten, waardoor de neutraliteit wordt geschonden, moet men onderscheiden :

A. de daden, die een neutrale staat *moet* verhinderen.

---

[1]) Bluntschli. Das moderne Völkerrecht. § 756.

B. de daden, die een neutrale staat *kan* verhinderen of toelaten.

C. de daden, die een neutrale staat *niet kan* verhinderen.

Ad. *A.* De neutrale staat *moet* verhinderen:

1°. Dat de oorlogspartijen door hare organen op zijn gebied oorlogsmaatregelen nemen of voorbereiden.

De neutrale staat mag dus niet toelaten, dat op zijn grondgebied wervingen voor een oorlogspartij plaats hebben. Geeft hij daarvoor toestemming, dan leent hij zijn gezag en macht aan de oorlogspartij, waarvoor de werving geschiedt en is dientengevolge niet neutraal. Vroeger kwam het echter meermalen voor, dat vorsten de wervingen van vrijwilligers in hunne staten toelieten, wanneer zij niet zelf hunne eigen troepen verhuurden. Dit geschiedde niet tengevolge van verdragen, waarbij zij zich vóór het uitbreken van den oorlog verbonden hadden, doch alleen uit winstbejag.

In den tegenwoordigen tijd is men op dit punt zeer streng. In 1870 heeft de Fransche consul-generaal te Bucharest getracht aldaar korpsen vrijwilligers te organiseeren om Frankrijk te steunen; de Pruisische consul-generaal protesteerde hiertegen, en toen werd deze handeling door de Rumeensche regeering verboden.

Een ander voorbeeld vinden wij intusschen reeds in de geschiedenis der Noord-Amerikaansche Unie van het laatst der vorige eeuw. De Gezant der Fransche Republiek bij de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, Genet, trachtte in 1793 door zijne handelingen en bewegingen de Vereenigde Staten in den oorlog tegen Engeland mede te sleepen. Hij ontzag zich niet soldaten aan te werven, kruisers te wape-

nen, commissiebrieven uit te vaardigen, enz. Openlijk is hij toen door President Washington hierover terecht gewezen en is zijne terugroeping geëischt. De regeering der Unie verklaarde, dat, indien het een neutralen staat verboden is oorlogvoerende partijen te ondersteunen in den oorlog, door haar soldaten te leveren, het evenzeer aan de oorlogvoerende partijen moet verboden worden, soldaten op neutraal gebied aan te werven. Met het oog hierop nam het congres in 1794 een wet aan, herzien in 1818. [1])

Met troepenwerving mag niet op één lijn worden gesteld het geval, dat de consuls van een oorlogvoerenden staat hunnen landgenooten de middelen verschaffen om den neutralen staat te verlaten en gevolg te geven aan de oproeping om zich in de gelederen te scharen. Toen in 1870 het Duitsche leger gemobiliseerd werd, werden vele jonge mannen van Duitsche nationaliteit, die in de Vereenigde Staten verblijf hielden, opgeroepen om deel uit te maken van de landweer. Reiskosten werden hun door de Duitsche consuls verstrekt, waarna zij op neutrale Engelsche schepen te New-York scheep gingen. Calvo is van meening, dat hier geen schending van neutraliteit plaats had, voorzoover deze mannen in de gelegenheid gesteld werden naar hun vaderland terug te keeren [2]). Hij zegt, dat de wetten van alle geciviliseerde staten erkennen, dat het een regel van publiek recht is, dat onder sommige omstandigheden, bv. in tijd van oorlog, een regeering bevoegd is hare landgenooten, die in het buitenland verblijf houden, terug te roepen. Het is voor iederen staat

---

[1]) Zie bldz. 27.

[2]) Calvo. Le droit international. § 2622.

van belang, dat dát recht algemeen wordt erkend. De Vereenigde Staten hadden zelfs in hunne wetgeving dit beginsel gehuldigd. Art. 2 van de wet van 20 April 1810 toch, na als regel vastgesteld te hebben, dat geene aanwervingen op het gebied van de Unie mogen plaats hebben, maakt een uitzondering voor onderdanen van vreemde mogendheden, die niet in Amerika zijn genaturaliseerd.

De neutrale schepen daarentegen, die willens en wetens mannen overbrachten, die opgeroepen waren om te velde te trekken, compromitteerden de neutraliteit van hun land en stonden bloot aan prijsmaking door Fransche kruisers; de schepen hadden immers niet aan boord gewone reizigers, doch werkelijke soldaten, die zich naar 't oorlogstooneel begaven.

2°. Dat dergelijke handelingen plaats vinden buiten toedoen der oorlogspartij door zijn eigen onderdanen. De neutrale staat mag dus ook niet toestaan, dat vrijwilligers zich op militaire wijze organiseeren, om zich bij het leger van een der oorlogspartijen aan te sluiten, en op zoodanige wijze de bewapening en het weerstandsvermogen van die partij vergrooten; evenmin mag hij toestaan, dat zijn eigen onderdanen hulptroepen vormen; ja zelfs niet, dat openlijk inzamelingen van gelden, ten bate van een der oorlogspartijen plaats hebben.

Ook mag de neutrale staat niet toestaan, dat op zijn gebied ten behoeve der oorlogspartij openbare inschrijvingen voor oorlogsleeningen plaats hebben. Het deelnemen aan zulke leeningen door bijzondere personen wordt door Calvo en Bluntschli niet in strijd geacht, met de neutraliteitsplichten. Bluntschli [1]) zegt: dat de uitgifte van een oorlogslee-

[1]) Bluntschli. Das moderne Völkerrecht § 768.

ning wanneer zij openlijk geschiedt en tot doel heeft, een der oorlogvoerenden te begunstigen, met het aanwerven van troepen gelijkgesteld moet worden. De staat moet zich dus daartegen verzetten. Maar wanneer particulieren met hun eigen fortuin een oorlogvoerenden staat bijstaan, moet die daad gelijkgesteld worden aan het dienst nemen van een of meer vrijwilligers bij het vreemde leger. Den Beer Poortugael meent, dat die laatste vergelijking niet juist is, omdat hij, die zonder toestemming van den souverein in vreemden krijgsdienst treedt, zijne nationaliteit verliest, en de staat juist daardoor buiten verantwoordelijkheid geraakt. Geschiedt echter de inschrijving voor eene leening niet openlijk, dan is het voor den staat onmogelijk te waken, dat zijne onderdanen er geen deel aan nemen. [1])

De bewering van Den Beer Poortugael is juist voorzoover het betreft Nederlanders daar deze, wanneer zij in vreemden dienst treden zonder machtiging van den Souverein, krachtens de wet van 28 Juli 1850 art. 10, hun Nederlanderschap verliezen; deze bepaling is echter niet in alle constituties opgenomen.

Hebben nu bovengenoemde handelingen, als werving van troepen en inzamelingen van gelden, in het geheim plaats, dan is de neutrale staat niet altijd bij machte ze te beletten; alles komt hier aan op de goede trouw van den neutralen staat. Doet hij al wat hij vermag om dergelijke handelingen te verhinderen, dan heeft hij zijn plicht gedaan. Komt hij echter de verplichtingen, welke de neutraliteit hem oplegt, willens en wetens niet na, dan kan die handel-

[1]) Den Beer Poortugael. Oorlogsrecht, § 276.

wijze een grond worden tot oorlogsverklaring. Het onvoldoende zijner wetten kan hij nooit als een uitvlucht tegen het niet nakomen dier verplichtingen aanvoeren, want alle staten zijn verplicht, den regels van het volkenrecht door het maken van verordeningen en wetten, voor zoover dat in hun bereik is, kracht bij te zetten [1]).

Ook is de neutrale staat verplicht toe te zien, dat er binnen zijne grenzen geene schepen worden gebouwd, gewapend en uitgerust, die met reden kunnen verdacht worden, bestemd te zijn tot eene vijandelijke handeling tegen een oorlogspartij. Tevens is hij verplicht het uitloopen van dergelijke schepen te beletten, zij het ook dat de bewapening en verdere uitrusting later in volle zee of op vreemd gebied geschieden zal [2]). Evenmin mogen de oorlogsschepen van oorlogspartijen op neutraal gebied hunne wapening, uitrusting of ammunitie vermeerderen, matrozen aanwerven of hunne bemanning versterken.

Hautefeuille laat een paar uitzonderingen toe op den regel, dat een vijandelijk oorlogsschip, hetwelk zich in een neutrale haven bevindt, zijne bemanning niet mag versterken n.l.: 1°. wanneer dat oorlogsschip zijn bemanning versterkt met landgenooten, die zich bevinden op een ander oorlogsschip of kaperschip, dat eveneens ligt in de haven op neutraal gebied, of 2°. wanneer een oorlogsschip, dat in eene neutrale haven toegelaten is, zooveel manschappen heeft verloren, dat het hem uit gebrek aan handen voor manoeuvres,

---

[1]) Woolsey. Introduction to the study of international law, § 160.

[2]) Neumann. Grundriss des heutigen Europäischen Völkerrechts. bldz. 137.

onmogelijk is zee te kiezen; dan kan, meent Hautefeuille, de neutrale staat den kapitein toestaan het aantal matrozen aan te werven, noodig om zijn vaderland weer te bereiken; hunne werkzaamheid zal zich echter z. i. niet mogen uitstrekken voor den dienst der artillerie of voor het gevecht. Terecht teekent echter Den Beer Poortugael [1]) hierop aan, dat deze uitzonderingen niet vereenigbaar zijn met de neutraliteitsplichten. Immers het is de roeping van den neutralen staat, den vredestoestand te bevorderen, niet gelijk in casu zou geschieden, een strijder de gelegenheid te verschaffen aan den strijd deel te nemen:

De plichten waarvan hier sprake is, zijn zelfs in de wetgeving van sommige landen uitgesproken. Zoo werd in 1818 door de Noord-Amerikaansche Unie eene wet gemaakt [2]), waarin werd bepaald, dat het als een strafbaar feit zoude worden beschouwd, binnen de jurisdictie der Vereenigde Staten een schip uit te rusten voor een staat, die oorlog voert met een anderen staat, als deze laatste in vriendschappelijke betrekking verkeert met de Vereenigde Staten. Evenzoo zoude het den onderdanen der Unie verboden zijn een militaire expeditie naar zulk een staat voor te bereiden, voor dat doel troepen of matrozen aan te werven of deel uit te maken van de bemanning van een schip, dat zich ten doel stelt in dienst van een vreemden staat vijan-

---

[1]) Den Beer Poortugael. Oorlogsrecht. § 290.

[2]) Hoofdzakelijk bevat zij voorschriften reeds in 1793 door president Jefferson uitgevaardigd met eenige wettelijke bepalingen in 1797 voor beperkten tijd afgekondigd. Zie over bedoelde wet Calvo. Le droit international. § 2515.

delijkheden te plegen tegen een staat, die in vrede verkeert met de Unie.

In eerstgenoemd geval zoude het schip verbeurd verklaard worden. Voorts zoude de president der Unie gerechtigd zijn elk schip met geweld te verwijderen, dat zich op het gebied der Unie ophield, met een doel dat strijdig was met de regelen van het volkenrecht of met beginselen in tractaten opgenomen.

Dit voorbeeld van Noord-Amerika is spoedig door Engeland nagevolgd. Daar werd, naar aanleiding van klachten der Spaansche regeering, dat ten behoeve der opgestane Zuid-Amerikaansche koloniën aanwervingen in Engeland voorkwamen, in 1819 „the Foreign Enlistment-bill" afgekondigd, een wet welke ten doel had, de aanwerving van Britsche onderdanen voor vreemden dienst te verhinderen, zoomede de uitrusting of bemanning van schepen tot een of ander krijgsoogmerk, zonder toestemming der koningin tegen te gaan. Gedurende den Amerikaanschen burgeroorlog, 1861—1865, deed zich desniettemin het geval voor, dat Zuid-Amerikaansche kaperschepen, waaronder de Alabama, in Engeland werden gebouwd en uitgerust. De Unie bezwaarde zich hierover en evenzeer over de erkenning der Zuidelijken als oorlogspartij en eischte van de Engelsche regeering schadevergoeding. Deze kwestie leidde toen bijna tot een oorlog tusschen Engeland en de Vereenigde Staten van Noord-Amerika.

In verband hiermede werd in Engeland, 3 Augustns 1870, een nieuwe wet afgekondigd. [1]) Deze verbiedt: a) den bouw,

[1]) Dit is eigenlijk dezelfde wet van 1819, doch uitgebreider en duidelijker gesteld. Calvo. Le droit international. § 2534.

den verkoop, de bewapening of uitrusting van schepen, die bestemd zijn vijandelijk tegen een der oorlogvoerenden op te treden; b) kapers uit te rusten of kaperbrieven aan te nemen; c) door kapers genomen schepen in Engelsche havens te verkoopen; d) in vreemden krijgs- of zeedienst te treden; e) levensmiddelen, steenkolen, ammunitie, voor vloten of oorlogsschepen direct te leveren. Vervaardiging en transport van wapenen en ammunitie voor de oorlogvoerenden zijn niet verboden, doch geschieden altijd voor risico van den betrokken persoon. Voorts houdt het verbod van aanwervingen voor vreemden dienst op, wanneer Engeland zelf als bondgenoot aan den strijd deelneemt, die buiten zijne grenzen gevoerd wordt.

Het bovenvermelde Alabama-geschil leidde intusschen in 1871 tot een compromis, het zoogenaamde tractaat van Washington van 8 Mei 1871, waarbij Engeland en de Unie overeenkwamen, dat alle punten van geschil door een scheidsgerecht van vijf leden zouden worden uitgemaakt, en dat als grondslag voor de beslissing zouden gelden de volgende regelen, welke een neutrale staat gehouden is in acht te nemen: [1])

a. Alle waakzaamheid te gebruiken om, binnen de grenzen van zijne jurisdictie, den bouw, de bewapening of uitrusting van elk schip te voorkomen, dat men met reden kan verdenken bestemd te zijn tot kruiser of tot een vijandelijke houding tegen een mogendheid, waarmede deze staat niet in oorlog is. Allen ijver aan te wenden

[1]) Den Beer Poortugael. Oorlogsrecht. Bijlage 72. Calvo. Le droit international. § 2570.

om het vertrek te beletten, binnen de grenzen van zijn jurisdictie, van elk vaartuig, dat verdacht wordt bestemd te zijn tot kruiser of voor den oorlog te dienen voor het geval het, binnen zijn gebied, geheel of gedeeltelijk ten oorlog uitgerust is geworden.

b. Niet toe te staan of te dulden, dat eenige oorlogspartij gebruik make van zijne havens of wateren, als basis tot operatiën voor den oorlog ter zee tegen een andere oorlogspartij, noch om hare militaire munitie en hare wapening te hernieuwen of te vermeerderen, of zich recruten te bezorgen.

c. Alle waakzaamheid uit te oefenen in zijne havens en wateren, om te beletten, dat iemand, aan zijn jurisdictie onderworpen, de voorgeschreven verplichtingen overtrede.

Hare Britsche Majesteit heeft haren commissarissen echter opgedragen te verklaren, dat haar Gouvernement niet kan toegeven, dat de drie voormelde regelen van kracht waren, tijdens de grieven van de Vereenigde Staten zijn ontstaan; maar, om een bewijs te geven van hare begeerte om de vriendschappelijke relatie tusschen beide landen te versterken en om voor de toekomst nuttige voorzorgen in het oog te houden, stond het Gouvernement van H. M. toe, dat de scheidsrechters het voor toegegeven hielden, dat het heeft willen handelen overeenkomstig de voorgeschreven regelen.

Het scheidsgerecht van Genève bestond uit vijf leden, benoemd door de koningin van Engeland, den president der Unie, den koning van Italië, den keizer van Brazilië en den president der Zwitsersche Republiek. Het stelde, 15 September 1872, de directe schadevergoeding door Engeland te betalen

vast op 15,500,000 dollars; de indirecte schade zoude niet vergoed worden.

De genoemde regels van Washington zijn echter niet algemeen toegejuicht; in de Revue de droit International dl. VI. 1874, komen daarover belangrijke beschouwingen voor van Calvo, Lorimer, Woolsey, Rolin Jacquemijns, Black, Lawrence, Bluntschli. Doch niet alleen tusschen schrijvers over volkenrecht, maar ook tusschen staatslieden van naam bestaat op dit punt verschil van meening.

De Oostenrijksche staatsman Graaf von Beust [1]) verzette zich zeer tegen de aanneming dezer regelen, omdat hij meende, dat men den neutralen te grooten dwang oplegde en hunnen vrijen handel te zeer belemmerde. Graaf von Bismarck daarentegen achtte ze niet voldoende en meende dat de regels ook op de leveringen van wapenen moesten toegepast worden.

Toch worden de drie regels van het tractaat van Washington nu algemeen beschouwd als regels van het positief volkenrecht.

3°. Dat zijn gebied te land of ter zee (d. i. binnen drie Engelsche mijlen van de kust, de kustzoom) voor oorlogsoperatiën worde opengesteld. Dit kan geschieden op drie wijzen.

a. Het neutrale gebied kan tot het tooneel van den strijd worden gemaakt. Veld- of zeeslagen zouden daarop kunnen geleverd worden.

b. Het neutrale gebied kan tot basis der krijgsoperatiën dienen; een oorlogspartij zoude daar hare legers kunnen

---

[1]) Revue de droit international. dl. VII 1885. bldz. 74.

doen kampeeren, magazijnen kunnen oprichten of in den kustzoom hare vloot doen ankeren.

c. Het neutrale gebied kan gebruikt worden voor doortocht van legers en vloten.

Ten einde deze neutraliteitsplichten naar behooren te kunnen vervullen, is het van groot belang te weten, hoever het gebied van den neutralen staat zich uitstrekt. Een zuivere grensaanwijzing, b. v. door op bepaalde afstanden van elkaar geplaatste steenen palen, is dus zeer wenschelijk om moeilijkheden te voorkomen. Den Beer Poortugael acht het zelfs nuttig die palen 's nachts door lantaarns te laten verlichten. Wordt nu de grens duidelijk aangegeven en bewaakt, doch blijken die preventieve maatregelen onvoldoende, dan is de neutrale staat bevoegd en verplicht desnoods geweld te gebruiken, om de schending zijner neutraliteit te beletten. Intusschen zal, mocht de neutrale staat niet bij machte blijken om zijne grenzen voldoende te beschermen, daarin geen aanleiding mogen gevonden worden om de neutraliteit niet langer te eerbiedigen. De neutrale staat heeft zijn plicht gedaan, wanneer hij zich verzette naar de mate zijner krachten, en slechts in geval van kwade trouw of grof verzuim is niet-eerbiediging der neutraliteit gerechtvaardigd [1]).

Ad. 3*a*. De observatieposten van den neutralen staat te land moeten natuurlijk toezien, dat de oorlogspartij de grenzen niet overschrijdt. Zij moeten daarbij echter te werk gaan zonder overijling; het is toch mogelijk dat de schending uit onwetendheid voortkomt.

---

[1]) anders, Heilborn. Rechte und Pflichten der neutralen Staaten bldz. 71.

Een voorbeeld van schennis van neutraliteit, als waarvan hier sprake is, kwam voor in den oorlog van 1870. Uhlanen, die de Pruisische veldpost begeleidden, werden 6 December van dat jaar op Belgisch grondgebied door Fransche franctireurs aangevallen. Belgische karabiniers hebben toen de franctireurs achtervolgd en hun commandant te Bouillon in verzekerde bewaring gebracht [1]. Terecht merkt echter Den Beer Poortugael op, dat ook van de zijde der Pruisen hier een schending der neutraliteit werd gepleegd, welke de Belgische regeering evenmin had moeten dulden. Intusschen is het waar, dat het vervoer van veldposten over neutraal gebied tegenwoordig meestal wordt toegestaan, al schijnt het met een strikte onthouding aan alles wat tot den krijg behoort, slecht te rijmen.

Evenmin mag dat gedeelte van het grondgebied, hetwelk men aanduidt met den naam van territoriale wateren, tot het tooneel van den strijd worden gemaakt. De neutrale staat mag op zijne kusten geen zeeslag dulden, en een in open zee aangevangen strijd moet daarom worden geëindigd, zoodra de schepen in de territoriale wateren komen. In de geschiedenis vinden wij intusschen een paar voorbeelden, dat een zeemacht na een in open zee aangevangen strijd, op neutraal gebied uitweek en dáár door de oorlogsschepen van haar tegenstander werd aangevallen. Dat gebeurde in den zeeslag bij Duins 1639. De admiraal Tromp viel met zijne weinige schepen het Spaansche eskader, onder admiraal d'Oquendo, aan in de haven van Duins, met het gevolg, dat

[1]) Den Beer Poortugael. Oorlogsrecht, § 286. Heilbcrn, Rechte und Pflichten der neutralen Staaten, bldz. 71.

diens eskader grootendeels werd vernietigd. De Spaansche vlootvoogd had uit vrees geweigerd de neutrale haven van Duins te verlaten en de Engelsche autoriteiten hadden hem niet daartoe willen dwingen.

Een dergelijk geval van schending van neutraal gebied had plaats in 1759. De commandant van een Fransch eskader liet om de vervolging der Engelschen te ontgaan, zijne vier schepen stranden op de Portugeesche kust. Niettegenstaande het vuren der Portugeesche forten viel de Engelsche admiraal de Fransche schepen daar op Portugeesch grondgebied aan. De Portugeesche minister de Markies de Pombal protesteerde wegens deze schennis van het volkenrecht bij de Engelsche regeering, en deze zond dan ook een buitengewoon gezant naar Lissabon, om de verontschuldigingen van den koning van Engeland aan te bieden.

Wat hier gezegd is van het leveren van een slag, geldt evenzeer van vervolging en het maken van buit. In de territoriale wateren mogen die handelingen niet plaats hebben.

Wanneer in strijd met den hier gestelden regel prijzen worden gemaakt, zal de neutrale staat gerechtigd zijn zich van die buit gemaakte schepen meester te maken, wanneer zij in zijne neutrale havens worden binnengebracht, en ze aan de eigenaren terug te geven. Worden die prijzen in een haven van een ander neutraal land binnen gebracht, dan heeft de staat binnen wiens gebied de schending heeft plaats gehad het recht, teruggave van de prijs gemaakte schepen te vorderen; de prijsgerechten van de oorlogvoerende partij zullen dan tot teruggave moeten besluiten [1]).

[1]) Woolsey. Introduction to the study of international law § 163.

Voorts mag nimmer een oorlogsschip, dat te anker ligt in een neutrale haven of baai of riviermonding, van daar uit de tegenpartij aanvallen. Ook zijn in zulk een geval de prijzen nietig, al zijn die ook in volle zee bemachtigd.

De prijsgerechten verklaren den op bovengenoemde wijze ten onrechte toegeëigenden buit alleen nietig, wanneer de neutrale staat, op welks gebied de wederrechtelijke handeling geschiedde, zulks verzoekt, want hier is alleen schennis van een neutraliteitsrecht. Van zijn kant kan in dat geval de neutrale staat aan de benadeelde partij teruggeven wat hem ten onrechte was afgenomen [1]).

Ad. 3*b*. Het gebied van den neutralen staat zoowel ter zee als te land, mag natuurlijk ook niet dienen tot basis der krijgsoperatiën voor de oorlogvoerende partijen. De oorlogvoerende staten mogen daar dus geen legerplaatsen of bergplaatsen voor hunne vloten of magazijnen hebben.

Ad. 3*c*. Doortocht van troepen, oorlogsmateriaal en ook van vloten over neutraal gebied is ongeoorloofd. Een zoogenaamd recht van doortocht, gelijk wel is verdedigd geworden voor het geval, dat de eene oorlogspartij de andere zonder den doortocht niet bereiken kan, mag, als strijdig met het begrip van neutraliteit, niet worden toegelaten. Wanneer toch de doortocht aan den eenen staat moet worden toegelaten, zal hij den anderen niet geweigerd mogen worden, en het gevolg van het recht van doortocht zoude ten slotte zijn, dat het neutrale gebied voor de oorlog-

---

[1]) Bluntschli. Staatswörterbuch, bldz. 259.

voerenden geheel moest worden opengesteld. Slechts als de doortocht geschiedt krachtens een bijzonder recht, hetwelk men met het in het privaatrecht bestaand servituut van weg zoude kunnen vergelijken, bestaat er geen schennis van neutraliteit. Heilborn meent echter, dat onder geene omstandigheden een neutrale eenheidsstaat doortocht over zijn gebied aan een oorlogspartij kan toestaan, zonder kans te loopen dat zijn neutraliteit niet meer zal worden erkend. Met betrekking tot bovengenoemd servituut zegt hij [1]: „Hat ein Staat durch unvordenklichen Besitz eine solche Staatsdienstbarkeit erworben, so bleibt dem Verpflichteten nur die Möglichkeit der Aufkündigung wenn er in etwaigen Kriegen neutral bleiben will. Sollte eine Staatsdienstbarkeit, wie die hier beregte, in der That bestehen, so rechtfertigt ihre Aufkündigung sich sowohl dadurch, dass sie aufgehört hat mit der Entwickelung des Völkerrechts verträglich zu sein."

In 1859 werd een Oostenrijksch legerkorps door Saksen en Beieren naar Tyrol vervoerd. De neutraliteit werd hierdoor echter niet geschonden. Frankrijk protesteerde niet. Heilborn meent uit politieke gronden of omdat de verhouding tusschen de afzonderlijke Duitsche bondstaten eene bijzondere was. Anderen meenen omdat Oostenrijk een oud recht van militairen weg had door Beieren en Saksen. Daarentegen schond Napoleon in 1805 de neutraliteit van Pruisen door Maarschalk Bernadotte met een leger door Anspach te laten trekken. De keizer schreef later een verontschuldigingsbrief aan den koning van Pruisen en de zaak had geen verder gevolg.

---

[1]) Heilborn. Rechte und Pflichten der neutralen Staaten, bldz. 10.

In het algemeen dienen echter de neutrale staten aan den regel, dat doortocht niet geoorloofd is streng de hand te houden. Een oorlogspartij, die zich van de zijde van den neutralen staat gedekt beschouwde, zoude toch zonder zoodanige strenge toepassing van den regel aan overrompeling kunnen worden blootgesteld.

Over den doortocht van alleen reizende militairen zal hieronder worden gehandeld.

Ad. *B.* Daden, die de neutrale staat *kan* verhinderen of toelaten.

Er zijn eenige handelingen, welke een neutrale staat gerechtigd is, toe te laten of absoluut te verbieden. Volkenrechtelijke regels bestaan hier niet; de beslissing wordt overgelaten aan de regeering van iederen souvereinen staat, die in een dergelijk geval verkeert. Er bestaat hier echter een voorbehoud. Het is de plicht van den neutralen staat onpartijdigheid in acht te nemen. Hij moet tegenover beide oorlogspartijen gelijkelijk handelen, òf de bedoelde handeling aan beiden toestaan, òf die aan beiden weigeren. Hij moet alzoo kiezen tusschen deze twee stelsels: dat van onpartijdige vergunning (d'impartiale concession), of dat van onpartijdige weigering (d'impartial refus). Meer en meer neigt men tegenwoordig tot het laatste.

Zelfs zijn er daden, welke vroeger gerekend werden tot deze rubriek te behooren, maar die thans absoluut verboden zijn, b.v. werving van troepen en ook uitrusting van kruisers in een neutralen staat.

Het stelsel van onpartijdige weigering is te verkiezen:

a. Omdat verbodsbepalingen minder twijfel doen ont-

staan aan de oprechtheid der neutraliteit dan die welke iets toelaten onder bepaalde voorwaarden.

b. Omdat, al schijnt men onpartijdig te werk te gaan, een concessie altijd meer zal komen ten bate van den een dan van den ander. Vooral voor kleine staten verdient dit stelsel aanbeveling, omdat daarbij de neutraliteit ongetwijfeld het minste gevaar loopt om niet geëerbiedigd te zullen worden.

Intusschen is ieder staat bij elken oorlog volmaakt vrij zijn gedragslijn, met betrekking tot de hierbedoelde handelingen, te bepalen; de beslissing zal ten slotte van de omstandigheden moeten afhangen. Slechts verzuime hij nimmer bij elken te nemen maatregel met oprechte goede trouw na te gaan, of deze al dan niet een der partijen feitelijk begunstigt. Zich daarnaar richtende zal de neutrale staat bij ééne handeling de onpartijdige vergunning, bij eene andere de onpartijdige weigering verkiezen.

Nederland heeft in 1870 het beginsel van onpartijdige weigering gehuldigd [1]). Luxemburg daarentegen nam aan het stelsel van onpartijdige vergunning. De vele moeilijkheden, waarin Luxemburg dientengevolge is gewikkeld geworden, stellen duidelijk in het licht hoezeer, althans voor kleine staten, het stelsel van onpartijdige weigering in den regel de voorkeur verdient. [2])

De neutrale staat *kan* verhinderen of toelaten:

1 *a*) Den handel van zijn onderdanen in wapenen en oorlogsmaterieel met oorlogvoerende partijen. Men denke hier alleen

---

[1]) Zie Hoofdst. III. bldz. 77.

[2]) Den Beer Poortugael. Oorlogsrecht, Bijlage 61.

aan den groothandel; de kleinhandel oefent een te geringen invloed uit om er de aandacht op te vestigen. Jure gentium, is de neutrale staat bevoegd dien groothandel aan zijne onderdanen toe te staan, doch ook te verbieden. Alleen moet hij tegenover beide oorlogvoerende partijen dezelfde handelwijze volgen. Een neutrale staat zal echter verstandig handelen door dergelijken handel steeds te verbieden, want altijd zal die vergunning aan de eene partij meer ten goede komen dan aan de andere. De aanvoer van wapenen aan de eene partij zal steeds wrevel en naijver opwekken bij de andere partij, en licht aanleiding geven tot de vooronderstelling, dat de neutrale staat den handel in wapenen met de tegenpartij niet alleen gedoogt, maar ook begunstigt. De neutrale staat, die den hier bedoelden handel toelaat, is echter, het worde nog eens herhaald, volkomen in zijn recht. Sir Travers Twiss beweert zelfs, dat geen regel van volkenrecht eischt, dat de neutrale staat zijn onderdanen verbiede om gewapende schepen aan de oorlogvoerende staten te verkoopen. Sommige handelsartikelen staan bloot aan verbeurdverklaring, als zijnde contrabande. De meeste schrijvers, o. a. Travers Twiss, erkennen, dat een neutrale onderdaan, op zijn risico, alles aan een oorlogvoerende partij mag verhandelen.

Het geval deed zich voor, dat een oorlogsschip, dat in de Vereenigde Staten gebouwd was, naar Buenos Ayros was gezonden door eenige kooplieden, en daar aan het Gouvernement der Argentijnsche Republiek, toen in oorlog met Spanje, werd verkocht. De Amerikaansche prijsrechter Story, geroepen zijnde over de geldigheid van dien koop te oordeelen, besliste dat de verkoop, welke in de haven van Buenos Ayros had plaats gehad, volgens de regels van het vol-

kenrecht, volkomen wettig was. Op hare reis daarheen had echter het oorlogsschip, de Independencia del Sud, als contrabande door de andere oorlogvoerende partij (Spanje), kunnen verbeurd verklaard worden. De neutraliteit van de Unie was dus niet geschonden [1]).

Gedurende den Fransch-Duitschen oorlog hebben er groote wapenaanvoeren uit Engeland en Amerika naar Frankrijk plaats gehad, waardoor het den Franschen mogelijk was na de capitulatiën van Sedan en Metz nieuwe legers te bewapenen. Duitschland richtte hierover hevige klachten tot de Engelsche regeering, maar Lord Granville handhaafde het recht der Engelsche regeering om den handel toe te staan en zeide, dat het niet haar zaak was te onderzoeken, wie der oorlogspartijen het meeste voordeel daarbij had. Zij had alleen na te gaan, of de handel in wapenen al dan niet moest verboden worden. Dit antwoord was naar onze meening juist; van zijn kant had Duitschland echter de bevoegdheid gehad den aanvoer van wapenen over het Kanaal te verhinderen, dewijl het de wapenen tijdens den toevoer, als contrabande door zijne vloot had kunnen laten verbeurd verklaren.

De Duitsche schrijver Dahn erkent, dat men volgens de regelen van het positieve volkenrecht der Britsche regeering geen schending der neutraliteitsplichten kan verwijten. De bovenvermelde Engelsche wet van Augustus 1870 houdt geen verbod in tot het verkoopen van wapenen en ammunitie aan oorlogspartijen. Een voorstel, dat na het uitbreken van den Fransch-Duitschen oorlog in het Engelsch parlement gedaan

---

[1]) Calvo. Le droit international, § 2625.

werd, om den uitvoer van wapenen te verbieden, werd in beide Huizen verworpen.

Ook der Amerikaansche regeering zijn in 1870 te dezer zake verwijten gedaan; de Amerikaansche pers zelve beweerde, dat de regeering den handel in wapenen en ammunitie met Frankrijk begunstigd had. Naar aanleiding daarvan verklaarde de toenmalige Amerikaansche Minister van Buitenlandsche Zaken, dat wapenen en ammunitie altijd waren beschouwd als artikelen van rechtmatig handelsverkeer der onzijdigen, men had dus het recht de oorlogvoerenden daarvan te voorzien. [1])

In tegenstelling met Engeland, Amerika en Japan hebben Nederland, [2]) België en Zwitserland gedurende den Fransch-Duitschen oorlog uit- en doorvoer van wapenen en oorlogsammunitie verboden.

Alles wat hier gezegd is, moet streng worden beperkt tot den handel door de onderdanen gedreven. Zoodra het karakter van particulieren handel ophoudt, en er arsenalen worden opgericht op het gebied van den neutralen staat, moet deze zijn gezag doen gelden om dit te verhinderen.

b) Den handel in levensmiddelen: deze is geen handel in zaken, rechtstreeks dienende tot het voeren van den oorlog. Hier inzonderheid passe de neutrale staat het systeem toe van onpartijdige vergunning, al zal het ook hier den eenen staat meer ten goede komen dan den anderen. In 1870 zijn bv. in Nederland bijna uitsluitend van Duitsche zijde aankoopen gedaan van slachtvee.

---

[1]) Bluntschli. Das moderne Völkerrecht, § 766.

[2]) Zie Hoofdst. III, bldz. 79.

Moeilijkheden kunnen zich hier voordoen bij de levering van levensmiddelen aan de bewoners van ingesloten plaatsen of belegerde vestingen; het weerstandsvermogen der belegerden kan daardoor worden verlengd. De Fransche vesting Thionville op de Luxemburgsche grens werd in 1870 door de Duitschers belegerd. De Duitsche regeering maakte er der Luxemburgsche regeering een verwijt van, dat zij de proviandeering van die vesting toeliet. Deze ontkende echter haar medeweten over het gebeurde. De Duitsche regeering had volkomen ongelijk, over deze daad van proviandeering kon den neutralen staat geen verwijt gemaakt worden. De Duitschers hadden door grootere waakzaamheid die proviandeering zelf moeten verhinderen.

2. Den doortocht over en het verblijf op neutraal grondgebied van alleen reizende militairen.

Gewapend mogen zij nimmer zijn; uniformdracht kan worden toegestaan, indien het er slechts enkelen zijn en er dus geen grond bestaat om aan de oprechtheid der neutraliteit te twijfelen. Verstandiger zal het altijd zijn het beginsel van onpartijdige weigering toe te passen voor militairen in uniform. Onderdanen van oorlogvoerende staten zullen over het algemeen overeenkomstig de staatsrechtelijke bepalingen aangaande het toelaten van vreemdelingen behandeld worden. Omstandigheden kunnen echter een andere gedragslijn noodig maken, want heeft de doortocht of het verblijf dier vreemdelingen op het neutrale gebied plaats met een voor de oorlogspartij vijandelijke bedoeling, dan maken zij misbruik van het neutraal gebied, en is het de plicht van den neutralen staat hen te weren. Het is daarom zeer noodig dat een

neutrale staat in tijd van oorlog goed toezicht laat houden op de handelingen van vreemdelingen, die den neutralen staat toch konden compromitteeren. In Nederland kunnen ingevolge art. 12 van de wet van 13 Augustus 1849 toegelaten vreemdelingen, gevaarlijk voor de publieke rust, worden uitgezet of kan hun een bepaalde verblijfplaats worden aangewezen. Geschiedt de doortocht van vreemde onderdanen op zulk eene wijze, dat daaruit duidelijk blijkt, dat zij het neutraal gebied gebruiken om zich bij een der oorlogvoerende partijen te gaan aansluiten, dan wordt het neutraal gebied voor doeleinden gebruikt, die de neutrale staat niet mag toestaan. In zulk een geval moet dus doortocht worden verboden.

Tijdens den Fransch-Duitschen oorlog heeft Zwitserland het noodig geacht met betrekking tot dit punt uitdrukkelijk te verklaren, dat de volgende beginselen zouden worden toegepast: Vrije doortocht werd verleend aan personen zonder wapenen en uniform, die gedeelten van het gebied overtrokken, waar zich hun natuurlijke en gewone weg bevond; het werd echter niet toegelaten, dat een der oorlogspartijen zich stelselmatig van het onzijdig territoor bediende om oorlogspersoneel op min of meer bedekte wijze te vervoeren [1]).

Gedurende denzelfden Fransch-Duitschen oorlog heeft de Pruisische minister-president Graaf von Bismarck er zich bij de Luxemburgsche regeering over beklaagd, dat na de capitulatie van Metz meer dan twee duizend Fransche officieren en soldaten door Luxemburg waren ontvlucht, en dat de autoriteiten aldaar die vluchtelingen niet hadden geïnterneerd, en zelfs niet getracht hadden hen te verhinderen naar

[1]) Den Beer Portugael. Oorlogsrecht, § 283.

Frankrijk terug te keeren. De Luxemburgsche regeering antwoordde, dat zij niet verantwoordelijk kon gehouden worden voor het doortrekken der Fransche vluchtelingen, daar Luxemburg krachtens art. 3 van het Londensch tractaat van 11 Mei 1867 alléén gerechtigd was zoovele troepen beschikbaar te houden als noodig waren om de orde binnenslands te handhaven. Indien werkelijk het leger, dat Luxemburg onder de wapenen mocht houden, niet toereikend was om schending van het gebied te verhinderen en hen, die de grenzen overschreden, te interneeren, dan lag de schuld daarvan aan de staten, die op het Londensch verdrag de neutraliteit van Luxemburg hadden gegarandeerd. Zij waren er voor verantwoordelijk, dat Luxemburg niet in staat was zijne neutraliteitsplichten na te komen. Toch had Luxemburg de schending zijner neutraliteit niet lijdelijk mogen aanzien; want was het niet in staat de Fransche vluchtelingen te beletten zijne grenzen te overschrijden, dan had het ten minste daartegen moeten protesteeren, en zich om hulp moeten wenden tot de neutrale mogendheden, die zich verbonden hadden zijne neutraliteit te waarborgen [1]).

3. De opneming en verpleging van vervolgde troepen. De neutrale staat is verplicht het overschrijden der grenzen aan het vijandelijk leger of aan ieder gedeelte daarvan te ontzeggen. Uit menschlievendheid heeft men echter aangenomen, dat de neutrale staat zijn gebied voor elke troepenmacht, die zich aan den strijd wil onttrekken, mag openstellen, mits hij zorgdrage, dat die troepen onmiddellijk

---

[1]) Heilborn. Rechte und Pflichten der neutralen Staaten, bldz. 76.

worden ontwapend (om hun zooveel mogelijk het karakter van militairen te ontnemen), en geïnterneerd en dat zij vóór het einde van den oorlog of alvorens een bijzonder tractaat met de oorlogspartijen gesloten is, het neutrale gebied niet verlaten. [1]) De neutrale staat is verplicht politie en troepen daarvoor te laten waken. Intusschen is de neutrale staat tot hunne opneming niet verplicht. Hij kan den toegang tot zijn gebied aan de vreemde troepen ontzeggen of de opname van voorwaarden afhankelijk stellen. De jongste oorlog tusschen Frankrijk en Duitschland geeft ook eenige voorbeelden, dat vervolgde troepen op neutraal territoor zijn opgenomen. Zoo is na den slag van Sedan een gedeelte van het Fransche leger naar België uitgeweken.

Doch vooral belangrijk is het uitwijken naar Zwitserland van 2110 Fransche officieren en 82271 onderofficieren en manschappen onder bevel van generaal Clinchant. In den nacht van 31 Januari 1871 werd te Verrières, een Zwitsersch grensdorp, onderhandeld tusschen den Franschen kolonel Chevals, door generaal Clinchant afgezonden, en den Zwitserschen generaal Herzog omtrent de voorwaarden waarop het geheele Fransche leger Zwitserland zoude kunnen binnentrekken. Er werd een overeenkomst gesloten, waarbij werd bepaald, dat aan het Fransche leger toegestaan

---

[1]) Art. 53. Projet d'une déclaration internationale concernant les lois et coutumes de la guerre discuté dans la conférence de Bruxelles (Juillet—Aout 1874). L'état neutre qui reçoit sur son territoire des troupes appartenant aux armées belligérantes, les internera autant que possible, loin du théatre de la guerre.

Manuel publié par l'institut de droit international. Les lois de la guerre sur terre § 79. Bruxelles, Leipzig 1880.

zoude worden Zwitserland binnen te trekken, op voorwaarde dat artillerie, wapenen, uitrustingen en ammunitie zouden worden afgegeven, welke dan na het tot stand komen van den vrede, aan Frankrijk zouden worden teruggegeven onder aftrek der door Zwitserland gedane uitgaven. De wagens voor de levensmiddelen en bagage konden leeg naar Frankrijk terugkeeren, terwijl die van de schatkist, van de posterijen en die van den trein aan de Zwitsersche regeering werden afgegeven. Later zoude van een en ander afrekening worden gehouden. [1])

De krijgsgevangenen van het leger eener oorlogvoerende partij, die de grenzen van een neutralen staat overschrijdt, herkrijgen door de opname op het neutrale gebied hunne vrijheid en kunnen naar hun vaderland terugkeeren. Altijd worden krijgsgevangenen die het neutrale gebied betreden vrij. Toch bestaat er verschil. Zij die de grenzen vrijwillig overschrijden, houden wel op krijgsgevangenen te zijn, doch zullen meestal worden geïnterneerd; terwijl zij, die daarheen worden medegevoerd door een vijandelijk leger, hunne geheele vrijheid terugkrijgen. De neutrale staat toch heeft door een vijandelijk leger op zijn gebied op te nemen, aan de andere partij de mogelijkheid ontnomen hare gevangen onderdanen te bevrijden, en hij zoude dus niet neutraal zijn, indien hij de gevangenen van het leger dat hij opnam, als gevangenen bleef behandelen of door interneering hun vrijheid bleef onthouden. [2]) De Zwitsersche regeering heeft dan ook in 1871 de Duitsche gevangenen onmiddellijk in vrijheid gesteld

[1]) Calvo. Le droit international, § 2634 en Den Beer Poortugael. Oorlogsrecht, Bijl. 67.

[2]) Heilborn. Rechte und Pflichten der neutralen Staaten, bldz. 52.

die door het leger van generaal Bourbaki in Zwitserland waren medegevoerd.

De verplegingskosten der geïnterneerde troepen door den neutralen staat voorgeschoten, kunnen worden teruggeeischt van den staat wiens troepen waren geïnterneerd; er is echter wel eens beweerd, dat de interneeringskosten van een leger moesten gedragen worden door de partij, die de andere partij over de neutrale grens terugdringt, want, zegt men, waren die troepen niet door den neutralen staat opgenomen, dan zoude die partij zelf in hun onderhoud hebben moeten voorzien.

België vroeg intusschen in 1871 niet alleen geene terugbetaling van onderhoudskosten der uitgeweken Franschen, maar zelfs werden de paarden, wapenen en uitrustingen, die in handen der Belgen gevallen waren, aan Frankrijk teruggegeven; den soldaten der oorlogvoerende partijen en den gewonden werd het echter niet toegestaan België te verlaten.

Art. 53 en 54 Projet de la Conférence de Bruxelles handelen hierover.

4. De opneming van ontvluchte krijgsgevangenen en deserteurs. Ontvluchte krijgsgevangenen kan de neutrale staat weren of toelaten. Eenmaal toegelaten zijnde op het neutrale gebied, worden ze daardoor vrij en zijn geen krijgsgevangenen meer. De neutrale staat moet hen nu verplegen en interneeren, zelfs al zijn zij ongewapend en zonder uniform, meent Heilborn [1]), niet omdat zij vóór 't overschrijden

[1]) Heilborn. Rechte und Pflichten der neutralen Staaten, bldz. 31 en 33.

der neutrale grens krijgsgevangenen waren, maar omdat de neutrale staat hen moet beschouwen als deel uitmakende van een vijandelijk leger. Geheel vrijwillig zijn zij op het neutraal gebied overgeloopen om zich aan gevangenschap te onttrekken. Werd hun asylrecht verleend, dan zoude dit gelijk staan met vrijheid van doortocht en dus eene blijkbare begunstiging eener oorlogspartij zijn. Den Beer Poortugael meent echter, dat het geene verplichting is van den neutralen staat ontvluchte krijgsgevangenen, die niet in uniform zijn en niet in grooten getale tegelijk doortrekken, te interneeren. [1]) Hij wil ze behandelen als gewone vreemdelingen. In Nederland zal volgens hem de vreemdelingenwet van 13 Augustus 1849 op hen van toepassing zijn.

De deserteur kan door den neutralen staat eveneens worden toegelaten of geweerd. In Nederland zal de bovengenoemde wet van 1849 ook op hem van toepassing zijn. Het lot dat den teruggezonden deserteur wacht is de doodstraf, dus een veel ergere straf als voor den teruggezonden ontvluchten krijgsgevangene, die voortaan slechts onder strenger bewaking zal worden gesteld. Het humaniteitsgevoel eischt dus, dat de deserteur steeds worde toegelaten, indien ten minste de neutrale staat zich niet door cartels met den oorlogvoerenden staat tot uitlevering verbonden heeft. Het laatste cartel door Nederland gesloten was met den Duitschen Bond; het heeft gegolden tot 1867. Dewijl het den deserteur bijna altijd te doen is den krijgsdienst te ontvluchten en niet om naar de tegenovergestelde partij over te loopen, zal de neutrale staat alleen dan genoodzaakt zijn deserteurs

[1]) Den Beer Poortugael. Oorlogsrecht, § 300.

te interneeren, wanneer er grond bestaat te vooronderstellen, dat zij voornemens zijn naar de andere partij over te loopen.

5. Het toelaten van transporten van zieken en gewonden. Gewoonlijk zal dit op gronden van humaniteit door een neutralen staat worden toegestaan. Hij zal hun onderstand verleenen en hen verplegen, doch moet er tevens zorg voor dragen, dat de gewonden na genezing het neutrale gebied niet weder verlaten, daar zij anders opnieuw aan den oorlog zouden kunnen gaan deelnemen. Alléén kunnen zij, die toch niet meer in staat zijn de wapenen te dragen, naar hun vaderland terugkeeren, daar hunne verdere interneering geen nut zoude hebben. België handelde dienovereenkomstig in 1870.

De neutrale staat kan ook aan gewonden doortocht verleenen door het neutrale gebied, om het moederland te bereiken. Troepen mogen het ziekentransport echter niet vergezellen, en mocht een geleide noodig zijn, dan moet de neutrale staat daarvoor zorg dragen. Men bedenke toch, hoe nadeelig het voor zieken zijn zal op een slagveld te vertoeven waar, tengevolge van opeenhooping van transporten, militairen, oorlogsmateriaal en levensmiddelen, meestal weinig gelegenheid zal bestaan gewonden te vervoeren of te verplegen.

De neutrale staat, die den doortocht verleent, zal echter in een moeilijk geval komen, wanneer hem door een oorlogvoerende partij toestemming wordt gevraagd doortocht te verleenen aan een transport gewonden, waaronder zich krijgsgevangenen bevinden, daar de neutrale staat eigenlijk verplicht is de gewonde gevangenen in vrijheid te stellen, zoodra deze zich op zijn gebied bevinden. Op de Brus-

4

selsche conferentie in 1874 is hierover gesproken; doch men heeft niet tot eene bevredigende schikking kunnen geraken. Toch gelooven wij, dat de neutrale staat den doortocht van een transport gewonde gevangenen door zijn gebied moet toelaten op gronden van humaniteit.

Na den slag van Saarbrücken vroeg de Duitsche regeering aan de Belgische verlof de gewonden over Belgische spoorweglijnen te vervoeren. Deze weigerde toen, aangezien de Fransche regeering beweerde, dat indien de Belgische spoorwegmaatschappij transporten van gewonden vervoerde, dit alleen ten goede der Duitsche legers zoude komen, want van Duitsche zijde zouden dan des te meer versche troepen kunnen worden aangevoerd. Na den slag van Sedan, toen er ook vele Fransche gewonden te vervoeren waren, kwam de Fransche regeering op haar besluit terug, en België liet toen het vervoer der gewonden over zijn gebied toe. Ook Zwitserland nam de gewonden van beide oorlogvoerende partijen op.

De transporttreinen voor de gewonden mogen nimmer troepen of oorlogsmateriaal aanvoeren. Art. 55 der Brusselsche conventie bepaalt met betrekking tot dit punt: „L'état neutre pourra autoriser le passage par son territoire des blessés ou malades appartenant aux armées belligérantes sous la réserve que les trains qui les amèneront ne transporteront ni personel ni materiel de guerre" [1]). Door art. 2 van de conventie van Genève, 22 Augustus 1864 is het geheele personeel der hospitalen en veldlaza-

[1]) Calvo. Le droit international, bldz. 612 en Manuel des lois de la guerre, § 83.

retten neutraal verklaard: zij mogen dus niet krijgsgevangen worden gemaakt en ook de neutralen mogen hen niet interneeren.

6. Het toelaten van oorlogsschepen in de havens van den neutralen staat.

Vroeger zagen wij, dat de kustzoom tot een bepaalden staat behoort. Toch mag een oorlogsschip van een oorlogvoerende partij de zoogenaamde territoriale wateren van een neutralen staat doorvaren, mits het slechts zorge geen handelingen te plegen, waardoor de souvereine rechten van den neutralen staat worden geschonden. Ankeren of kruisen op de kust, kan door dezen laatste echter krachtens zijn souverein recht, aan oorlogsschepen van oorlogspartijen worden verboden. Eveneens is hij bevoegd te verhinderen, dat oorlogsschepen zijne havens binnen loopen. Uitzondering lijdt deze regel alleen, wanneer het schip in nood verkeert. Algemeen is toch aangenomen, dat het een humaniteitsplicht is in dat geval de havens open te stellen. Een in nood verkeerend schip heeft, wat Calvo noemt, een „droit de refuge" [1]). Zelfs kunnen er gevallen worden aangewezen, waarin aan een in nood verkeerend oorlogsschip in de haven der tegenpartij een toevlucht werd verleend.

Buiten het geval van nood heeft de staat echter steeds het recht om den toegang te weigeren. Hij schendt intusschen de plichten welke de neutraliteit hem oplegt niet, wanneer

---

[1]) Calvo. Le droit international. § 2668. Le refuge n'est au fond qu'un devoir d'humanité, tandis que l'asile est une manifestation de l'indépendance et de la souveraineté nationale.

hij oorlogsschepen in zijn havens toelaat. Men drukt dit uit door te zeggen, dat de neutrale staat asylrecht heeft, d. w. z. de bevoegdheid heeft om asyl te verleenen. Dit „droit d'asile" moet natuurlijk niet worden verward met het bovengenoemde „droit de refuge". Het laatste is een recht van in nood verkeerende schepen; het eerste is een recht, niet van de schepen die wenschen te worden toegelaten, maar van den staat, die den toegang tot de havens mag toestaan, en oorlogsschepen daarin mag opnemen ondanks zijn neutraliteit.

Wanneer een oorlogsschip in de neutrale haven is toegelaten, mag de neutrale staat het van het benoodigde, als steenkolen enz., voorzien; echter nimmer meer dan vereischt wordt om de kortst bijgelegen haven te bereiken van het eigen land, en ook nimmer zaken die tot oorlogsoogmerken dienen. In Engeland mag bovendien aan het oorlogsschip, dat in een neutrale Engelsche haven eenmaal kolen geladen heeft, datzelfde binnen drie maanden niet weder worden toegestaan. De neutrale staat is, gelijk van zelf spreekt, bevoegd zoovele beperkingen vast te stellen als hij voor zijn veiligheid noodig acht, terwijl in elk geval in de havens toegelaten schepen zich moeten onderwerpen aan de politievoorschiften, welke voor die havens zijn verordend.

In de meeste gevallen is het voor een neutralen staat wenschelijk aan oorlogsschepen van krijgvoerenden absoluut te verbieden zijne havens binnen te loopen. Dit deed Nederland in 1870.

Terwijl, gelijk wij boven zagen, de op het neutrale landsgebied opgenomen troepen moeten worden ontwapend en geinterneerd, heeft daarentegen geen ontwapening plaats

van het in de neutrale haven toegelaten oorlogsschip, en laat men het zelfs de vrijheid om weder zee te kiezen. Werden hier dezelfde regels in acht genomen als bij den oorlog te land, dan moesten zoowel schip als bemanning worden aangehouden tot na het eind van den oorlog, om zoodoende te verhinderen dat zij weer aan dien oorlog, deel namen. De reden van deze verschillende behandeling moet men waarschijnlijk daarin zoeken, dat het zeegebied minder volledig onder het staatsgezag geplaatst is dan het grondgebied. Een juiste grens te bepalen op zee zoude zeer moeilijk zijn. Doch ook de grootere gevaren, waaraan men op zee blootstaat, maken het noodig hier met meer humaniteit te werk te gaan dan te land. De jure constituendo is het verschil intusschen noch gemotiveerd noch wenschelijk.

Volgens het positieve recht is de neutrale staat slechts in één geval verplicht een in zijn haven binnenloopend schip van de oorlogspartij te ontwapenen, wanneer n.l. dat schip tegen vervolging een schuilplaats zoekt in die neutrale haven, want nooit mag het asylrecht zoover gaan dat het ontaardt in deelneming aan den strijd.

In den oorlog van Oostenrijk en Pruisen tegen Denemarken in 1864 werd niet ver van Helgoland een zeeslag geleverd. Een Oostenrijksch oorlogsschip in ontredderden toestand zette koers naar Helgoland door Deensche schepen achtervolgd, die echter spoedig de vervolging staakten. In dit geval nu had Engeland de vervolging binnen zijn zeegebied moeten toelaten, omdat het hier was een incident in den slag en een ontwijken aan oorlogsgevaar, of anders het Oostenrijksche schip moeten ontwapenen.

De neutrale staat kan oorlogsschepen, die prijzen met zich

voeren, in zijne havens laten binnenloopen, of hun den toegang weigeren. Heeft hij niet aangekondigd, dat prijsgemaakte schepen niet worden toegelaten, dan sluit dit volgens sommigen het recht in voor oorlogsschepen om met prijzen de havens binnen te loopen. [1])

Daar het toelaten van prijzen aanleiding kan geven tot vele reclames en moeilijkheden en den neutralen staat meer rechtstreeks met de gevolgen van den oorlog in aanraking brengt, zullen de neutrale staten verstandig handelen door van hun recht gebruik te maken, om prijzen uit hunne havens te weren.

De in de neutrale havens toegelaten prijzen worden daardoor niet vrij. Men ziet dus, dat ook in dit opzicht andere regels worden gevolgd dan bij den oorlog te land. Wenschelijk is dat echter niet: het maakt den oorlog ter zee gemakkelijk voor beide partijen. Algemeen meent men, dat de prijzen, die het oorlogsschip medevoert, aan den wal niet mogen worden verkocht, geruild of weggeschonken. Evenmin mag daarover een prijsgerecht worden gehouden. De neutrale staat toch heeft zelf alleen dan het recht in geschillen over prijzen en buit uitspraak te doen, wanneer tengevolge van het buitmaken binnen den kustzoom zijne souvereine rechten zijn aangetast. Wat de neutrale staat nu zelf niet mag verrichten, kan hij ook niet toelaten, dat door de consuls der oorlogspartijen in zijne havens geschiedt.

Zijn echter die prijzen eenmaal door het prijsgerecht toegewezen, dan kan ieder krachtens die uitspraak daarvan eigendom verwerven.

---

[1]) Den Beer Poortugael. Oorlogsrecht § 310.

Gevangenen die zich bevinden op prijsgemaakte schepen, en met deze in een neutrale haven binnen loopen, worden vrij.

Eenmaal in een neutrale haven toegelaten, mogen oorlogsschepen zich daar niet schuldigmaken aan vijandelijke handelingen tegenover de daar ook aanwezig zijnde schepen der tegenpartij. Zij mogen geen geweld of list gebruiken om prijzen te heroveren, die in de macht der tegenpartij zijn en evenmin hun landgenooten, die krijgsgevangenen zijn, trachten te verlossen. Zij mogen in de neutrale haven niet de wacht houden, om berichten aangaande de schepen der tegenpartij in te winnen of daarop te loeren, noch aldaar hun uitrusting herstellen. De neutrale staat mag niet gedoogen, dat de bemanning van een oorlogsschip gewapend naar land gaat. Wel kan de officier, die hen geleidt, vergunning krijgen de sabel te dragen.

Daar de oorlogsschepen in neutrale havens niet worden ontwapend noch geïnterneerd, mag hun verblijf aldaar niet langer worden gerekt dan noodig is. Ofschoon er geen bepaalde termijn voor is vastgesteld, zal het gewoonlijk 24 uur zijn. Ook is het een regel, dat, wanneer er zich in een neutrale haven schepen bevinden van beide oorlogvoerende partijen, de schepen van de eene partij niet dan 24 uur na die van de andere partij die haven mogen verlaten. Hiervan wordt soms afgeweken ten behoeve van oorlogsschepen, waarvan de kapiteins zich op hun eerewoord verbinden, de in de haven zijnde of in zicht zijnde schepen der tegenpartij niet te zullen vervolgen.

C. Er zijn eindelijk nog daden die een neutrale staat *niet*

kan verhinderen, al zijn zij een der oorlogvoerende partijen nadeelig of onaangenaam, n.l. de daden, welke de neutrale onderdanen verrichten binnen de grenzen hunner wettelijke bevoegdheid, voorzoover zij niet vallen onder de rubriek van daden, welke de neutrale staat verplicht is absoluut te verbieden.

Hieronder vallen:

1°. De bevoegdheid om zich vrijelijk te bewegen, zich dus uit het land te verwijderen om bij een oorlogvoerende partij dienst te nemen. Vele staten hebben een straf gesteld op het dienst nemen bij een vreemde mogendheid zonder vergunning hunner regeering; in sommige landen, en zoo ook in Nederland, verliest hij, die buiten toestemming des Konings in vreemden staatsdienst treedt, alléén daardoor zijn nationaliteit. (Art. 10, wet van 28 Juli 1850).

2°. Een neutrale regeering kan ook niet verhinderen, dat een particulier aan een oorlogvoerende partij geld of andere voorwerpen toezendt ten dienste van den oorlog, of ook crediet verleent, zoolang dit namelijk niet een openbaar karakter aanneemt.

3°. In een land waar vrijheid van drukpers bestaat, kan de regeering niet verhinderen, dat de pers van hare sympathie of antipathie voor of tegen een der oorlogvoerenden doet blijken; want het recht der bijzondere personen om hun gevoelen openlijk bekend te maken staat dan buiten twijfel. Den 28sten October 1870 werden door den Pruisischen gezant bij de Belgische regeering opmerkingen gemaakt over de houding der dagbladpers; deze antwoordde echter, door te wijzen op de vrijheid van drukpers en de onafhankelijkheid der dagbladpers in België. De Duitsche regeering

nam met deze verklaring genoegen [1]). In dergelijke gevallen zal het wenschelijk en verstandig zijn, dat de neutrale staten waarschuwingen aan de pers zenden en in het algemeen verzoeken de betuigingen van sympathie of antipathie te staken. Zweden, Spanje, Zwitserland deden dat in 1870; Oostenrijk verbood zelfs het houden van feesten om de overwinningen der Duitschers te vieren. Naar het ons voorkomt ging de Oostenrijksche regeering hier te ver. De maatregel werd echter door de regeering in den Rijksdag verdedigd op grond van de handhaving der openbare orde. Door op bovengenoemde wijze te handelen zal een neutrale regeering het bewijs geven van haren oprechten wensch om de neutraliteit te bewaren.

Wij hebben hiermede een, zij het beknopt, overzicht gegeven van de plichten, welke rusten op een neutralen staat. Thans nog de vraag, wat het gevolg is, wanneer die plichten niet worden nagekomen.

Geeft ieder, ook het geringste verzuim recht om de neutraliteit niet langer te eerbiedigen en den staat, die nalatig is, als vijand te beschouwen? Geenszins. Ofschoon de neutrale staat recht heeft te eischen dat zijn grondgebied ongeschonden zal blijven, en dat geen inbreuk zal worden gemaakt op zijne souvereine rechten, zoo zal een dergelijke wijze van handelen toch alleen gerechtvaardigd kunnen heeten, wanneer de neutrale staat op de grofste wijze in zijne verplichtingen te kort schoot. Het niet meer erkennen der neutraliteit kan slechts worden verschoond als noodweer.

In de meeste gevallen zal de neutrale staat, die deze ver-

[1]) Den Beer Poortugael. Oorlogsrecht. § 274.

plichtingen niet nakomt, derhalve slechts tot schadevergoeding en genoegdoening verplicht zijn; de overtreders zal hij bovendien moeten straffen.

Het is aanbevelenswaard de beslissing van de hoegrootheid der schadevergoeding door scheidsrechters te doen bepalen. Zoo is geschied in de boven behandelde Alabama-quaestie.

In welken vorm de genoegdoening gegeven wordt hangt af van omstandigheden. Zij kan gegeven worden in materieelen vorm, doch ook eenvoudig bestaan in een demonstratie tot herstel van eer.

Tegenover de plichten der neutrale staten staat aan hunne zijde het recht op eerbiediging der neutraliteit. Elke staat kan de erkenning zijner neutraliteit eischen en ieder die zich aan niet-eerbiediging daarvan schuldig maakt, kan door hem ter verantwoording worden geroepen. De onmacht van een neutralen staat om zijne rechten te doen eerbiedigen, kan het betreden van dat neutrale gebied door de oorlogvoerenden nooit rechtvaardigen.

Wanneer een oorlogvoerende partij zich desniettegenstaande van het neutrale gebied voor strategische doeleinden bedient, dan zal allicht ook de tegenovergestelde oorlogspartij van dat neutrale gebied voordeel trachten te trekken. Steeds zal het de plicht blijven van alle neutrale staten tegen een dergelijke schennis van neutraliteit te waken.

DE NEUTRALITEIT VAN NEDERLAND.

Wij willen ten slotte eenige oogenblikken ons meer bijzonder bezig houden met Nederland en de houding, welke ons vaderland zal hebben aan te nemen, ingeval een oorlog tusschen naburige staten uitbreekt.

Gelijk van zelf spreekt, brengt het belang van kleine staten mede een vredelievende politiek te voeren. Zoodra zij zich in den strijd mengen, loopt hun onafhankelijk bestaan gevaar. Voor zoover de kleine staten dus niet door tractaten tot neutraliteit verplicht zijn, zal toch, mocht een oorlog tusschen naburige staten uitbreken, een neutrale houding voor hen uit den aard der zaak de meest gewenschte zijn.

Wat hier gezegd is, geldt natuurlijk ook voor Nederland. Ons land is niet gelijk België en Zwitserland bij tractaat tot neutraliteit verplicht. Al werd het Vereenigd Koninkrijk in 1815 in het leven geroepen als bolwerk tegen mogelijke nieuwe invallen van Frankrijk naar Duitsche zijde, bij de afscheiding van België is de verplichte neutraliteit tot dien staat beperkt. In geringer mate loopt Nederland dan ook gevaar het tooneel van den strijd te worden. Dit neemt intusschen niet weg, dat het als kleine staat alleen van de

meest stipte inachtneming eener strikte neutraliteit heil kan verwachten.

De onthouding van alle deelneming aan den krijg moet dus zoo absoluut mogelijk zijn, en de onpartijdigheid tegenover de oorlogvoerenden uiterst streng worden toegepast. De kans is toch altijd groot, dat ook het geringste verzuim zal worden gebruikt als voorwendsel om de neutraliteit niet langer te eerbiedigen en ons in den strijd te betrekken, wanneer daarin door een der oorlogvoerende partijen voordeel wordt gezien.

Hieruit kan het volgende worden afgeleid:

Om de plichten eener strikte neutraliteit te kunnen nakomen is het in de eerste plaats noodig, dat Nederland niet door tractaten verbonden zij om eenigerlei hulp, in welken vorm ook, te verleenen. Er zullen dus door onze regeering nimmer tractaten mogen gesloten worden, waarbij levering van troepen wordt beloofd; maar evenmin zal bv. een recht van doortocht mogen worden toegestaan. Alle tractaten in één woord, welke verplichtingen zouden opleggen, die door eenen staat in tijd van oorlog niet zullen kunnen worden nagekomen, zonder de neutraliteit daardoor in gevaar te brengen, moeten worden vermeden.

Vóór 1867 leverde de bijzondere verhouding van Limburg tot den Duitschen Bond b.v. ernstigen grond tot ongerustheid. Zooals boven reeds is gezegd, maakte het Hertogdom Limburg deel uit van den genoemden Bond en was het als zoodanig verplicht een zeker troepen-contingent te leveren. De vervulling van dien plicht zoude inderdaad in tijd van oorlog met de neutraliteit van Nederland moeilijk te rijmen zijn geweest, en zoude dan ook naar alle waarschijnlijkheid op

niet-eerbiediging onzer neutraliteit zijn uitgeloopen. Door de losmaking van Limburg van alle betrekkingen met Duitschland is echter dit gevaar verdwenen.

Ook een tractaat met een anderen neutralen staat om elkander in het beschermen der neutraliteit ter zijde te staan, moet in het algemeen worden afgekeurd. Men heeft hier te lande wel eens het denkbeeld geopperd, zoodanig tractaat te sluiten met België. Maar daargelaten of het sluiten van zulk een tractaat met de verplichte neutraliteit van België zoude te rijmen zijn, kan dit denkbeeld van ons standpunt niet goedgekeurd worden. Voor Nederland zoude daarvan het gevolg zijn, dat het bij schending van de Belgische neutraliteit in 't bijzonder zoude moeten optreden ter verdediging dier neutraliteit, en zoo zoude het tractaat oorzaak worden dat wij in een oorlog betrokken werden waaraan wij anders vreemd zouden zijn gebleven. De mogelijkheid daarvan moet er toe leiden om in het algemeen het denkbeeld te verwerpen. Wat in een bijzonder geval wenschelijk is, valt moeilijk uit te maken. Intusschen met België is, gelijk gezegd is, zulk een tractaat niet wel denkbaar om het bezwaar, dat van Belgische zijde daartegen steeds rijzen moet. [1])

In de tweede plaats volgt uit het gezegde, dat niet kan worden volstaan met eene eenvoudige *verklaring*, dat wij neutraal wenschen te blijven, maar dat de oorlogvoerende

---

[1]) Nederland heeft ook de neutraliteit van België erkend en is ook daardoor verhinderd een speciaal tractaat met België te sluiten tot handhaving eener neutraliteit, welke door Nederland in overeenstemming met andere staten is gevestigd.

partijen de overtuiging moeten krijgen, dat wij ook in staat zullen zijn overeenkomstig dien wensch te handelen, m. a. w. dat wij de plichten der neutraliteit zullen kunnen vervullen. Wij moeten er alzoo op ingericht zijn onze neutraliteit met de wapenen te handhaven.

Wat moet nu het karakter zijn van die wapening? Uit hetgeen hier boven is gezegd omtrent een vredelievende politiek volgt dat er geen sprake kan zijn van wat men gewoonlijk noemt een gewapende neutraliteit. Nederland zal alles hebben te doen om niet in een oorlog te worden gewikkeld; een aanvallende oorlog zou een dwaasheid zijn; een oorlog in vereeniging met anderen bijna altijd een onvoorzichtigheid. Een gewapende neutraliteit, d. w. z. een neutraliteit die een bedreiging met den oorlog inhoudt, komt voor Nederland niet te pas. De neutraliteit van Nederland moet alzoo zijn, wat men pleegt te noemen, een beschermde neutraliteit. Wij moeten ons wapenen ten einde voor ons zelven zekerheid te hebben, dat wij de plichten der neutraliteit zullen kunnen vervullen. Maar een verdere strekking mag de wapening in geen geval hebben, wil zij niet in stede van gerustheid juist gevaar met zich brengen.

Wat hier gezegd is, kan nog niet de gemeenschappelijke overtuiging van alle Nederlanders genoemd worden. Bij de behandeling der aanhangige legerwet is dit weer duidelijk gebleken. Ofschoon men het er algemeen over eens is, dat Nederland slechts bij een neutrale houding wel kan varen, toch wil het er bij velen nog volstrekt niet in, dat ter handhaving van die neutraliteit ook voor een flink leger moet gezorgd worden. Het gewone argument tegen iedere voorgestelde troepenvermeerdering of verbete-

ring in de oefening is dan, dat wij tegen de ontzaglijke legers onzer naburen toch niets vermogen. In dien zin heeft zich b.v. bij de behandeling der legerwet de heer Mr. W. H. de Beaufort uitgelaten. Hoewel wij naar zijn meening niet zeer bevreesd behoeven te zijn voor een opzettelijke schending onzer neutraliteit, zouden wij z. i. indien zoodanige schending werkelijk plaats had, ons niet behoeven te ontveinzen, dat zij dan wel zoude plaats hebben met zulke ontzaglijke militaire krachten, dat het inderdaad van onze zijde een hopeloos werk zoude zijn ernstige pogingen te doen om de schending te verijdelen [1]).

Onze neutraliteit zal naar sommiger meening dan ook het best gewaarborgd zijn, indien ons leger niet meer is dan *une quantité négligeable*. Zoodoende zouden de oorlogvoerenden er het minste belang bij hebben ons in den oorlog te betrekken. Volkomen juist schijnt ons echter hetgeen de minister van Oorlog in de Tweede Kamer naar aanleiding van die bewering heeft geantwoord: „Den raad, ons door den heer Viruly gegeven, om niets meer te zijn dan *une quantité négligeable*, of dien van den geachten afgevaardigde uit Amsterdam, om onze kracht te zoeken in ons isolement, kan ik niet beamen en nog veel minder opvolgen. Immers als er een oorlog aan onze grenzen uitbreekt, zal men niet zeggen: gij zijt *une quantité négligeable*, een land dat wij buiten beschouwing laten; maar het zal heeten: gij kunt uwe neutraliteit niet handhaven; *gij kunt geen waarborg geven dat onze vijanden niet door uw land zullen trekken om ons aan te vallen of te bedreigen. Derhalve moeten wij ons dekken tegen uwe*

[1]) Handelingen Tweede Kamer 1890—1891. bldz. 1140. Verg. 28 April 1891.

zwakheid en nalatigheid: wij zullen uw land en uwe kusten bezetten. Zoo zouden wij in den oorlog worden betrokken: wij zouden daarbij het kind van de rekening zijn en het gelag betalen." [1])

Is de kans nu echter wel groot, dat men onze neutraliteit zal schenden? Veel hangt hier natuurlijk af van de vraag, tusschen welke staten de oorlog wordt gevoerd. Maar zeker is het dat er zeer gevaarlijke punten zijn. Gaan wij enkele gevallen na, die zich zouden kunnen voordoen.

Wanneer in de eerste plaats een oorlog gevoerd wordt tusschen twee maritieme mogendheden, wier gebied te land niet aan Nederland grenst, dan kan alleen aan de zeezijde gevaar bestaan voor schending van neutraliteit. Hunne schepen zouden dan in onze zeegaten op wacht kunnen gaan liggen, om van daar uit de tegenpartij aan te vallen, of om berichten aangaande deze in te winnen. Het kan ook zijn, dat zij trachten aldaar prijzen te veroveren of krijgsgevangenen te verlossen. En al is de kans niet groot, dat onze zeegaten tot het tooneel van den strijd worden verkozen, wijl zij de operatiën zeer zouden belemmeren, volstrekt niet onmogelijk is het, dat oorlogsschepen daar een wijkplaats zoeken tegen vervolging en dat de strijd daar dan wordt voortgezet, of de wijkende partij daar wordt geblokkeerd.

Wij zullen dus de noodige maatregelen moeten nemen om er voor te waken, dat in onze zeehavens en territoriale wateren geen neutraliteitsschennis plaats vinde, en in staat te zijn die schennis desnoods met geweld te verhinderen en te straffen.

[1]) Handelingen Tweede Kamer. 1890—1891 bldz. 1204. Verg. 1 Mei 1891.

Stel in de tweede plaats, dat er een oorlog is uitgebroken tusschen Duitschland en een maritieme mogendheid. Het ligt dan voor de hand, dat de laatste een landing zal beproeven op onze noordzeekust in Holland, om dwars door het neutrale land den vijand in het eigen land aan te vallen. Zoodanige landing behoort op die kust overal tot de mogelijkheden naar het oordeel van deskundigen. Het zal dus stellig zaak zijn daarop bedacht te wezen en een flinke troepenmacht ter beschikking te hebben, ofschoon de vele moeilijkheden, die met zulk een landing gepaard gaan, ze niet waarschijnlijk maken. Maar bovendien blijft in het onderstelde geval altijd ook nog de kans, dat een landing zal worden beproefd aan de Eemsmonden, aangezien de aanvallende partij hier slechts een korten afstand over neutraal gebied zal hebben af te leggen, en de bezwaren der neutraliteitsschending hier dus minder zullen zijn. Men heeft zich daarvoor b. v. bevreesd gemaakt in 1870. Men meende, dat Frankrijk zou trachten over Nederlandsch grondgebied in Noord-Duitschland binnen te dringen om daardoor gebruik te maken van de minder gunstige stemming, die in Hannover ten opzichte van Duitschland heerschte. Had Nederland nu geen voorzorgsmaatregelen genomen om een eventueele landing van Fransche zijde te verhinderen, dan zoude het gevaar hebben bestaan dat Pruisen ter wille van zijn eigen veiligheid, niet uit vijandelijkheid tegenover Nederland, onze noordelijke provinciën zou hebben bezet.

Bij een strijd van een maritieme mogendheid tegen België loopt onze neutraliteit voorts aan de Westerschelde groot gevaar.

Denken wij ons ten slotte een oorlog tusschen Frank-

rijk en Duitschland, zeker niet het onwaarschijnlijkste geval, en vragen wij ons dan af, of onze landgrenzen voor een schending geheel veilig zijn, dan valt het op, dat integendeel Limburg als het ware daartoe uitnoodigt, althans wanneer, gelijk naar veler oordeel zal gebeuren, België het tooneel van den strijd zal zijn. Wordt België's neutraliteit eenmaal geschonden en het Maasdal door Duitschland gekozen tot operatie-basis, dan zullen Venlo, Roermond en Maastricht voor dien staat als concentratiepunten en etapestations van overwegend gewicht zijn. Mogen wij dan hopen dat het vijandelijk leger zich zal ontzien onze grenzen te overschrijden, wanneer niet, een niet gering te schatten legermacht het aan zijn plichten helpt herinneren!

De slotsom van het voorgaande mag wel zijn, dat het alleszins wenschelijk is, dat Nederland eens krachtdadig zal kunnen optreden.

Wij zijn het dan ook volstrekt niet eens met Mr. W. H. De Beaufort, dat er weinig kans op een schennis onzer neutraliteit bestaat. De bewering steunde voornamelijk op de omstandigheid, dat in 1870 zelfs de neutraliteit van Luxemburg, dat toch geen andere strijdkrachten had dan een half bataljon fuseliers, ongeschonden is gebleven, hoewel er van Duitsche zijde over de handhaving dier neutraliteit klachten zijn ingebracht. [1]) Maar de vergelijking tusschen ons land en Luxemburg gaat geheel mank. Immers Luxemburg's neutraliteit is een verplichte en gewaarborgde, ja het troepengetal van Luxemburg is zelfs bij tractaat beperkt. [2])

---

[1]) Handelingen Tweede Kamer. 1890—1891 bldz. 1140. Verg. 28 Apr. 1891.

[2]) Zie Hoofdst. II, bldz. 44.

Terecht zeide dan ook de minister van oorlog: „De heer De Beaufort heeft gewezen op Luxemburg, waarvan het grondgebied in 1870 niet is geschonden, ofschoon het slechts een macht van 475 man had. Maar hier geldt de vraag of er niet zeer gewichtige politieke redenen bestonden om het Luxemburgsch grondgebied te eerbiedigen, in verband met den bijzonderen toestand, waarin Luxemburg verkeerde." [1])

Wij meenen alzoo, dat wij ons op het stuk van onze weermiddelen op het uiterste moeten inspannen. Dan toch, als eene oorlogspartij ter beteugeling van het neutrale leger meer troepen noodig heeft dan zij missen kan, dan alleen zal zij afzien van de neutraliteitsschending, die haar om de een of andere reden voordeelig toeschijnt. Want dan alléén zal de verzwakking van hare hoofdmacht, welke voor de schending noodig is, het voordeel daarvan in een nadeel veranderen. Bij den ontzaglijken omvang der tegenwoordige legers zal echter de neutrale staat zeer krachtig moeten zijn, wil hij in staat zijn elke schennis met geweld te keeren.

Wij zullen er ons natuurlijk niet aan wagen om een oordeel uit te spreken over de vraag, hoe ons leger nu moet zijn ingericht; maar één bewering, die bij de behandeling der legerwet vele gemoederen in beweging heeft gebracht, meenen wij toch te kunnen weerspreken. Wij bedoelen de quaestie van het *veldleger*, of wil men een juistere uitdrukking van een *mobiele strijdmacht.*

---

[1]) Handelingen Tweede Kamer. 1890—1891 bldz. 1205. Verg. 1 Mei 1891.

Moeten wij zulk een leger bezitten, in staat om onafhankelijk van onze liniën op te treden, of moet voor ons de leus zijn: verdediging achter, niet vóór de linie. In hoeverre een veldleger noodig is voor de verdediging van het grondgebied zullen wij niet beslissen. Die vraag ligt buiten ons bestek; maar dat het onmisbaar is voor de handhaving van onze neutraliteit, schijnt ons niet twijfelachtig. Een neutrale staat heeft in de eerste plaats tot plicht de oorlogvoerende partijen van zijne grenzen af te weren. Hoe wil Nederland daartoe in staat zijn, wanneer het zich alléén achter zijne liniën kan terugtrekken?

Nog eens wenschen wij hier den minister van Oorlog te laten spreken. Na het hierboven aangehaald antwoord aan den heer De Beaufort, betrekkelijk de Luxemburgsche neutraliteit, vervolgde hij aldus: „Er zijn nog veel meer redenen, waarom wij een mobiele strijdkracht noodig hebben om verzekerd te zijn, dat wij onze plichten als neutrale staat zullen kunnen vervullen. Ik wijs op België. Wat zoude er gebeurd zijn in 1870 na den slag van Sedan, toen de Fransche troepen het Belgische grondgebied overschreden hadden, indien er aan de grenzen geen Belgisch leger gereed had gestaan om de Fransche troepen te ontwapenen en te interneeren? De Franschen zouden dan door de Duitschers vervolgd zijn; de bevelen waren daartoe reeds gegeven, en de oorlog ware op Belgisch grondgebied overgebracht geworden. En Zwitserland? De heer de Beaufort heeft herinnerd aan het leger van Bourbaki, doch dat leger is op *verzoek* in Zwitserland toegelaten; er is een overeenkomst gesloten voor het interneeren en ontwapenen van de Franschen. Wan-

neer er nu geen Zwitsersche troepen waren geweest, of deze hadden de Franschen niet ontwapend, dan ware eveneens de oorlog op Zwitsersch grondgebied overgebracht." [1])

Ons leger kan voorts geen veldleger ontberen, wijl het noodzakelijk is om een landing op de kust te beletten of om op te treden tegen een leger, dat reeds geland is. Wij zagen toch reeds, dat in verschillende gevallen gevaar bestaat, dat zulk eene landing zal worden beproefd.

De beteekenis van het veldleger heeft, dunkt ons, Jhr. van Karnebeek zeer goed in het licht gesteld. Hij zeide: „Nu kan ik met mijn leekenverstand mij de mogelijkheid niet denken, zonder mobiele troepen de verdediging van het land te voeren. Immers wij behoeven ze in de eerste plaats om den opmarsch van den vijand te vertragen, ten einde den bezettingstroepen tijd te geven in de voor hen bestaande stellingen post te vatten. *Zij zijn noodig om van uit onze defensieve stellingen op een gegeven oogenblik offensief te kunnen optreden, om los van de stellingen zijnde op bepaalde punten waar het noodig is snel een verdubbeling van weerkrachten te kunnen verschaffen."* [2])

Vooral het laatste is van belang; een veldleger is voor de handhaving der neutraliteit onmisbaar, omdat daartoe noodig is dat onze grootste kracht zich nu hier dan daar bevinde aan de grenzen, en alleen het veldleger dat los is van de stellingen, bij machte zoude zijn om zich zoo snel te verplaatsen als noodig zijn kon. Een leger, dat bestemd is vooral de neutraliteit van een land te handhaven, maar

---

[1]) Handelingen Tweede Kamer. 1890—1891 Verg. 1 Mei 1891.

[2]) Handelingen Tweede Kamer. 1890—1891 Verg. 30 April 1891.

dat geen mobiele troepen heeft, is bijna een ongerijmdheid. De heer Roosenboom zeide onlangs in de Tweede Kamer: „Ik ben vast overtuigd, dat er in de toekomst geen minister van Oorlog zal gevonden worden, die een regeling onzer levende strijdkrachten in het leven zal roepen zonder veldleger, in staat om onafhankelijk van onze liniën op te treden. Zulk een inrichting zoude een onding wezen, iets wat ook in geen enkelen staat van Europa wordt aangetroffen. Ik geloof niet, dat onze Handelingen veel gelezen worden in het buitenland, doch indien dit wel het geval ware, meen ik, dat het zeker stof tot vroolijkheid zoude geven, als men zag, dat hier in vollen ernst debatten worden gevoerd over het al of niet behouden van een veldleger. Ik geloof dus, dat de regeering ten deze het juiste standpunt inneemt, het standpunt, dat altijd door de zwakkere partij zal moeten ingenomen worden. Aan de eene zijde het deugdelijke schild, hier bestaande, uit goed bewapende en goed bezette verdedigingsliniën, bij machte om het hart van den staat te dekken, en aan de andere zijde de arm, het veldleger, dat de slagen uitdeelt, slagen die ook ver genoeg moeten kunnen reiken." [1])

Ten slotte blijft nog de vraag te beantwoorden, welke strategische beginselen voor de troepenopstelling moeten gelden bij het beschermen der neutraliteit. Evenmin als over de legerinrichting past ons hier een oordeel. Slechts tot enkele algemeenheden moeten wij ons beperken. Het schijnt toch in alle opzichten duidelijk, dat het grond-

---

[1]) Handelingen Tweede Kamer. 1890—1891 Verg. 24 April 1891.

beginsel hier moet zijn: *De grootste kracht concentreeren tegen dat punt, waar voor een schending de meeste waarschijnlijkheid bestaat.* [1])

De groote kunst is natuurlijk om te bepalen, waar dat punt gelegen is. Dat is niet altijd gemakkelijk. Om te kunnen bepalen waar eene *opzettelijke* schennis der neutraliteit plaats zal hebben, moet de regeering zich derhalve voortdurend op de hoogte houden van den gang van zaken, van de plannen en bewegingen der oorlogvoerenden. De diplomatie heeft hierbij een belangrijke taak te vervullen. Een berekening van het punt, waar de grenzen niet *opzettelijk*, maar door een in het nauw gedreven leger tegen den zin of het aanvankelijk voornemen zullen worden overschreden, is gelijk van zelf spreekt, nog veel moeilijker. De neutrale staat zal ook daarvoor zooveel mogelijk op de hoogte moeten blijven van de legerbewegingen, b.v. door deskundigen over de grenzen te zenden naar die plaatsen, waar de troepen der oorlogvoerenden verwacht kunnen worden. Wat hier gezegd wordt, geldt zoowel wanneer een schending van de land- als van de zeezijde geducht wordt. In het laatste geval zullen de versterkte zeehavens zooveel mogelijk in staat van tegenweer moeten worden gebracht; doch ook dan zal een observeering der gansche kust noodig zijn, omdat een krijgsmacht op zee

---

[1]) Bosboom. Over de militaire maatregelen door Nederland te nemen tot het handhaven eener gewapende neutraliteit. Uitgegeven voor rekening van de Vereeniging tot beoefening van de Krijgswetenschap 1887—1888. bldz. 32 en 36. Belangstellenden verwijs ik naar antwoorden op de prijsvraag, uitgeschreven door die Vereeniging.

zich zoo gemakkelijk verplaatst. Er moeten dus kruisers zijn tot verkenning van eventueele voornemens tot landing; maar de hoofdmacht, zoowel te land als ter zee, zal altijd in een of meer centrale punten moeten worden opgesteld. Zoodanige concentratie geeft meer kracht, die door versnippering slechts kan te loor gaan.

Bij hetgeen tot dusver werd opgemerkt, dachten wij vooral aan de plichten der neutraliteit, voor welker handhaving een legermacht onontbeerlijk is, aan den plicht om te waken dat het grondgebied niet wordt gemaakt tot het tooneel van den strijd, dat daarover geene troepen worden gevoerd en dat ook onze territoriale wateren niet tot krijgsoogmerken worden gebruikt, onze open havenplaatsen niet worden bezet, een landing onmogelijk wordt gemaakt. Doch ook de andere plichten van den neutralen staat zal Nederland stiptelijk hebben na te komen. Behalve dat dit zich dus geheel van alle rechtstreeksche of zijdelingsche deelneming zal hebben te onthouden, en van regeeringswege ook geene betuigingen van sympathie of antipathie mogen worden geuit, zal Nederland alzoo een volkomen onpartijdigheid hebben in acht te nemen. Het zal zelfs in den regel aanbeveling verdienen, zoo de regeering, bij die handelingen welke een neutrale staat kan toestaan, maar ook kan verbieden [1]), zich verklaart voor het stelsel van onpartijdige weigering. Voor een kleinen staat als Nederland is dat stellig het veiligst. Voorts kan het wenschelijk worden geacht, zoo van regeeringswege de pers wordt aange-

[1]) Zie Hoofdst. II bldz. 37.

maand zich gematigd te gedragen. Van een dergelijke waarschuwing gaven Zweden, Spanje en Zwitserland in 1870 het voorbeeld.[1]) Zulk een waarschuwing toont, dat de regeering uitingen van particulieren, die zij niet kan beletten, evenwel niet goedkeurt, en dat zij dus de oprechte gezindheid heeft om neutraal te blijven. Ook de regels omtrent den doortocht van alleen reizende personen door Zwitserland in 1870 geopenbaard, en waarover hierboven werd gehandeld, kunnen navolgenswaard zijn.

Ten slotte willen wij er op wijzen hoe nuttig de bepaling is van de wet (Wet van 28 Juli 1850), welke voorschrijft, dat de Nederlander die zich in vreemden krijgsdienst begeeft zonder toestemming der regeering zijne nationaliteit verliest. De omstandigheid toch dat Nederlanders in grooten getale aan den strijd deelnamen, zij het ook op eigen initiatief, zoude onze neutraliteit in gevaar kunnen brengen of althans verdacht kunnen maken. Der regeering zoude kunnen worden verweten, dat zij verzuimde daartegen maatregelen te nemen, welke in hare macht stonden.

Staan wij nu nog enkele oogenblikken stil bij eenige in 1870 genomen maatregelen. Zelfs vóór nog de oorlog uitbrak legde de Nederlandsche regeering door tusschenkomst harer diplomatie aan alle hoven de verklaring af, dat Nederland neutraal wenschte te blijven, en dergelijke verklaring werd opgenomen in de Staatscourant van 16 Juli 1870 n°. 106; daarin lezen wij:

„Bij de ernstige verwikkelingen tusschen twee bevriende nabu-

---

[1]) Hoofdst. II. bldz. 57.

rige mogendheden, heeft 's Konings regeering aan de verschillende kabinetten doen weten, dat zij, mocht er een oorlog uitbreken, besloten heeft een strikte neutraliteit aan te nemen en te handhaven."

Een dergelijke verklaring, is gelijk wij weten niet noodzakelijk, doch geeft gerustheid en mag een daad van wijze staatszorg heeten.

Den 19 Juli 1870 heeft daarop de minister van Buitenlandsche Zaken namens de regeering in de Eerste Kamer de volgende mededeeling gedaan: „Thans kan ik berichten, dat die verklaring (dat Nederland neutraal zoude blijven) zeer gunstig is opgenomen, en dat de regeeringen van Pruisen en Frankrijk aan 's Konings regeering de stellige verzekering op schrift hebben gegeven, dat zij onze onzijdigheid zullen erkennen en eerbiedigen."

Er werd dus door de oorlogvoerende partijen in antwoord op onze verklaring van neutraliteit een verklaring gegeven om die te erkennen en te eerbiedigen. Gelijk gene was ook deze verklaring eenvoudig een formaliteit. Zoo Nederland zijne plichten als neutrale staat nakomt, heeft het een recht op eerbiediging, dat niet afhangt van den goeden wil der oorlogvoerenden. Wel eenigszins vreemd klinkt het dan ook, dat de minister van Buitenlandsche Zaken daarvan zegt, dat onze verklaring zeer gunstig werd opgenomen. Van een gunst kan hier geen sprake zijn.

Onder dagteekening van 19 Juli zijn vervolgens bij de Tweede Kamer aanhangig gemaakt de volgende wetsontwerpen:

1°. Ontwerp van wet tot samenblijving van de militie te land van de lichtingen 1866—1869.

2⁰. Ontwerp van wet tot samenblijven der zeemilitie.

3⁰. Ontwerp van wet tot verhooging van Hoofdstuk VIII der Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1870. Buitengewone uitgaven wegens het bijeenkomen der nationale militie enz.

4⁰. Ontwerp van wet omtrent het verbod tot uit- en doorvoer van paarden.

Alle deze wetsontwerpen zijn met den meesten spoed behandeld. Het zijn geworden de wetten van 24 Juli 1870, Stbld. 139, 140, 141, 143.

De laatste wet is gedurende de behandeling ook tot andere artikelen dan paarden uitgebreid en houdt in art. 1 de bepaling in. „De uit- en doorvoer van paarden, hooi, stroo, haver, steenkolen en cokes kunnen door ons geheel of gedeeltelijk tijdelijk worden verboden." „Het kan nuttig zijn" zoo sprak naar aanleiding van dit ontwerp de minister van Financiën van Bosse, „dat de regeering zoodanige bevoegdheid in handen hebbe. Met het oog op den plicht, dien wij als neutrale staat te vervullen hebben, en in de tweede plaats met het oog op de mogelijkheid dat de voorraad te zeer wordt uitgeput." [1]) Bij besluit van 24 Mei 1870, Stbl. n⁰. 144, is de uit- en doorvoer van paarden met uitzondering van veulens verboden.

Een verbod van uit- en doorvoer van de andere in de wet genoemde artikelen is echter niet uitgevaardigd. Het verbod betreffende de paarden, is weer ingetrokken bij besluit van 19 October 1870 Stbl. 190.

Bij besluit van 24 Juli 1870, Stbl. 145, werd bovendien verboden de uit- en doorvoer van ammunitie en buskruit. Art. 21 der Wet van 15 Augustus 1862, Stbl. 170, houdende

---

[1]) Handelingen Tweede Kamer. 1869—1870, blz. 1911.

vaststelling van het tarief van rechten op den in-, uit- en doorvoer, gaf den Koning de bevoegdheid daartoe. Op het besluit omtrent den uit- en doorvoer van ammunitie en buskruit, is bij besluit van 3 September 1870, Stbl. 159, een uitzondering gemaakt voor verzendingen naar de bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen of naar staten die geen oorlog voeren, onder voorwaarde echter, dat van die bestemming voldoende moest blijken.

Zooals wij vroeger zagen, behoeft de handel in wapenen en ammunitie door den neutralen staat niet onvoorwaardelijk verboden te worden. Intusschen geschiedde dit toch ten aanzien van de levering van wapenen en ammunitie aan oorlogsschepen bij art. 6 der op 20 Juli 1870 uitgevaardigde bepalingen tot bewaring eener volkomene onzijdigheid.

De regeering heeft in 1870 inderdaad met spoed hare maatregelen genomen. Zoo zijn 20 Juli 1870, alzoo slechts één dag nadat de oorlogsverklaring door den zaakgelastigde van Frankrijk te Berlijn was overhandigd, de volgende bepalingen uitgevaardigd, opgenomen in de Staatscourant van 21 Juli 1870, nº. 170:

Art. 1. Geene oorlogsschepen noch kapers, aan een oorlogvoerende mogendheid behoorende, zullen met prijzen in de Nederlandsche havens of zeegaten mogen binnenkomen, noch aldaar of op de reede verblijven, uitgezonderd de gevallen van blijkbaren nood, als zeeramp en gebrek aan levensmiddelen. Zij zullen zich, zoodra de oorzaak van hun verblijf opgehouden heeft, ten spoedigste moeten verwijderen.

Art. 2. De verkoop, ruiling, wegschenking van alle prijzen of van voorwerpen daarvan afkomstig, en van buitgemaakte

goederen, zijn in de Nederlandsche havens of zeegaten verboden. Evenzeer zijn in die havens verboden het onttakelen en de verkoop van oorlogsschepen of kruisers der oorlogvoerende partijen, alsmede van kaperschepen (voor zoover deze laatste worden toegelaten), tenzij de regeering, in buitengewone omstandigheden, van oordeel zij dat die verkoop zonder bezwaar met het oog op de neutraliteit van den staat kan plaats hebben.

Art. 3. Kapers worden ook zonder prijzen in de Nederlandsche havens of zeegaten niet toegelaten, uitgezonderd de gevallen, vermeld in art. 1. Het slot van bedoeld artikel is op hen van toepassing. Zij mogen geen meerdere proviandeering innemen, dan voor hun onmiddellijk gebruik vereischt wordt; van steenkolen slechts zooveel als noodig is om 24 uren in hunne behoeften te voorzien.

Art. 4. De oorlogsschepen der oorlogvoerende partijen zullen, mits zich onderwerpende aan de volkenrechtelijke bepalingen op hunne toelating in neutrale havens, voor onbepaalden tijd in Nederlandsche havens en zeegaten mogen verblijven: zij zullen zich mogen voorzien van levensmiddelen en de hoeveelheid steenkolen, noodig voor de reis naar de naastbijgelegen haven van het land waartoe het schip behoort.

Art. 5. Wanneer schepen van de oorlogvoerende partijen (hetzij oorlogsschepen, kapers of koopvaarders) zich gelijktijdig in dezelfde haven, op de reede of in de territoriale wateren van den staat mochten bevinden, zal er een tijdruimte van minstens 24 uren moeten verloopen tusschen het vertrek van een schip eener oorlogvoerende partij en het opvolgend vertrek van een schip, de andere partij toebehoorende.

Dat tijdsverloop zal naar omstandigheden door de maritieme autoriteiten der haven kunnen worden verlengd.

Art. 6. Het is verboden aan oorlogsschepen der oorlogvoerende partijen wapenen of ammunitie te leveren, alsook om hun op eenigerlei wijze behulpzaam te zijn in de vermeerdering hunner bemanning, wapenen of uitrusting.

De regeering van een neutralen staat kan, gelijk wij zagen, oorlogsschepen in de havens toelaten of hun den toegang tot die havens weigeren. De Nederlandsche regeering heeft, gelijk hier blijkt, in 1870 aan oorlogsschepen in het algemeen de vrijheid gelaten om in onze havens binnen te loopen, en zelfs om daar voor onbepaalden tijd te verblijven, mits zij zich onderwierpen aan de volkenrechtelijke regels op hunne toelating in neutrale havens. Maar kapers en oorlogsschepen, die prijzen met zich voerden zijn geweerd en handelingen op prijzen betrekking hebbende, verboden. (Art. 2). Zeer terecht; want kapers en prijzen zullen licht aanleiding geven tot moeilijkheden. Alleen wanneer schepen met prijzen in nood verkeerden, konden zij niet worden geweerd. Voor de zoodanige werden de havens bij uitzondering opengesteld.

De geheele verklaring had de duidelijke bedoeling om alle moeilijkheden zooveel mogelijk te voorkomen, door vooraf te verklaren, welke wijze van handelen door de regeering zoude worden gevolgd.

De minister van Buitenlandsche Zaken heeft 20 Juli 1870 bovendien nog de volgende verklaring uitgevaardigd: „De minister van Buitenlandsche Zaken acht zich verplicht bij den oorlog die is uitgebroken, de aandacht van scheepsbevelhebbers, reeders en inladers te vestigen op het gevaar en de nadeelen waaraan zij zich zouden blootstellen door,

in strijd met de plichten aan onzijdige mogendheden opgelegd, een werkelijke blokkade niet te eerbiedigen of oorlogscontrabande, militaire en voor een der oorlogvoerende partijen bestemde depêches te vervoeren. In deze gevallen toch zouden de belanghebbenden aan alle daaruit voortvloeiende gevolgen blijven onderworpen, zonder op eenige bescherming of tusschenkomst, welke ook, van Zijner Majesteits regeering aanspraak te kunnen maken. Ook zal tegen het uitrusten hier te lande van oorlogs- of gewapende schepen, ten behoeve der oorlogvoerende partijen of de deelneming daaraan door Nederlanders, alsmede tegen den verkoop van oorlogs- of gewapende schepen aan de vijandelijke partijen, zoomede tegen het bouwen voor of toevoeren aan de oorlogvoerende partijen van transportschepen door de regeering ten strengste worden gewaakt."

Door deze verklaring heeft de regeering zich aangesloten bij de drie grondregels van Washington.

Ten slotte moeten wij wijzen op een bericht in de Staatscourant van den 12 Augustus 1870, n°. 189, waarbij de minister van Justitie herinnert aan de wet van 28 Juli 1850, Stbl. 44, omtrent het gevaar voor verlies van het Nederlanderschap door zich in vreemden krijgsdienst te begeven.

In 1870 is onze neutraliteit niet geschonden, en zijn er ook geene klachten gerezen over de wijze, waarop wij haar hebben gehandhaafd. Daarbij mag echter niet uit het oog worden verloren, dat de oorlogvoerenden met name onze oostelijke nabuur geen poging tot schending heeft gedaan; anders zouden naar veler oordeel onze weermiddelen verre van voldoende gebleken zijn. Wij voor ons hebben dan ook

de overtuiging gekregen, dat, welke maatregelen Nederland ook nemen moge als de oorlog eenmaal uitgebroken is, deze alle van onvoldoende beteekenis zullen zijn, wanneer niet bijtijds gezorgd wordt voor voldoende weermiddelen, die aan onze maatregelen tot handhaving der neutraliteit kracht kunnen bijzetten.

STELLINGEN.

6

STELLINGEN.

I.

Uit een rechtsoogpunt hebben de onderscheidingen der neutraliteit geenerlei waarde. De rechten en plichten der neutrale staten zijn steeds dezelfde.

II.

Er bestaat geen „droit de passage".

III.

Tractaten tot het verleenen van wederzijdsche hulp bij de handhaving der neutraliteit zijn althans voor Nederland niet aanbevelenswaardig.

IV.

Een veldleger is voor de handhaving der neutraliteit van Nederland onmisbaar.

V.

Gedurende het Regentschap kan in de orde van erfop-

volging van het koninklijk geslacht geen verandering worden gebracht.

VI.

Grondwettige regeling van het inkomen der kroon verdient de voorkeur boven een wettelijke regeling bij elke nieuwe troonsbeklimming.

VII.

De opdracht van naturalisatie aan de uitvoerende macht verdient de voorkeur boven die door de wetgevende macht.

VIII.

Art. 52 van de Wet op het Hooger Onderwijs is in strijd met art. 63, 2de lid der Grondwet.

IX.

De voogd, die ingevolge art. 35 der Grondwet met het toezicht over den persoon des Konings is belast, heeft ook het beheer over de goederen des Konings.

X.

In het afgetrokkene verdient het stelsel van centralisatie niet boven dat van zelfbestuur de voorkeur.

XI.

De gemeenteraad is volgens de gemeentewet nimmer tot uitvoering van wetten, van algemeene maatregelen van

inwendig bestuur, van koninklijke bevelen en van provinciale reglementen en verordeningen bevoegd, dan wanneer hij daartoe uitdrukkelijk door de wet wordt geroepen.

XII.

Ten onrechte spreken sommigen van een recht der maatschappij.

XIII.

Er bestaat geen absoluut recht der nationaliteiten om zich tot staten te vormen.

XIV.

Ten onrechte schrijft Mr. van Houten in zijn achtsten staatkundigen brief, dat de staat alleen voor de rechten, niet voor de stoffelijke belangen der werklieden te zorgen heeft.

XV.

Voor de toepassing van het Regeerings-Reglement voor Nederlandsch-Indië moet men onder Nederlanders hen verstaan, die het zijn volgens de wet van 28 Juli 1850 (Stbl. 44).

XVI.

De Gouverneur-Generaal kan niet gestraft worden voor het misdrijf, omschreven in art. 38, al. 2 van het Regeerings-Reglement voor Nederlandsch-Indië.

XVII.

Bij de gelijkstellingen, bedoeld in art. 109 van het Regeerings-Reglement voor Nederlandsch-Indië, is de godsdienst het criterium.

XVIII.

Een zekere mate van administratieve zelfstandigheid der Indische regeering is slechts mogelijk, wanneer de financieele verhouding met het moederland bij de wet is geregeld.

XIX.

De oprichting van staatswege van een algemeen bureau voor Statistiek voor Nederland is wenschelijk.

XX.

In een goed geordend muntwezen mag geen ander teekengeld voorkomen dan pasmunt.

XXI.

Het is onjuist, dat door de uitgifte van bankbiljetten kapitaal geschapen wordt.

XXII.

Een staat kan zonder inconsequent te zijn de oprichting van deposito-banken vrijlaten, en die van circulatie-banken aan beperkende bepalingen onderwerpen.

XXIII.

De Grondbelasting moet geen permanent karakter hebben.

XXIV.

Het is een dwaling dat de staat tot dusver geen invloed oefent op de verdeeling van den rijkdom.

XXV.

De strafrechter kan ook den tijd, door den veroordeelde in verzekerde bewaring door te brengen tusschen den dag der uitspraak en dien der ten uitvoer legging van het vonnis, in mindering brengen bij de door hem uit te spreken straf.

XXVI.

Wanneer verschillende straffen van hechtenis of gevangenisstraf achtereen worden uitgevoerd, mag art. 8 der wet van 14 April 1886 (Stbl. 62). alleen de twee eerste etmalen van het verblijf in de gevangenis of het huis van bewaring worden toegepast.

